

40

189

Sammelband

Ge 15

2.
DISPUTATIO INAUGURALIS
EXHIBENS
DIVERSA JURIS
THEMATA

QUAE
OPITULANTE CHRISTO

OPT. MAX.

SINE PRÆSIDE.

(Electoralis super contraria hujus loci obser-
vantia impetrata dispensatione)

PRO

SUMMIS IN UTROQUE JURE PRIVILE-
GIIS ET HONORIBUS DOCTORALIBUS
RITE ET DECENTER CON-
SEQUENDIS

Solenni Eruditorum omnium Examine submittit

Die Martii horis locoque consuetis

JOHANNES FRIDERICUS
BÖCKELMANN STEINFURTO-WESTPHALUS.

HEIDELBERGÆ

Typis ÆGIDII WALTERI Acad. Typogr.
Anno clc lcc. LIX.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO

D. CAROLO
LUDOVICO,

D.G. COMITI PALATINO
AD RHENUM SAC. ROM. IMP. ARCHITHE-
SAURARIO, PRINCIPI ELECTORI, BAVARIÆ
DUCI &c.

PIO, FELICI, INCLYTO, PALATINATUS
GLORIÆ, ORTHODOXÆ RELIGIONIS ASYLI,
RESTAURATORI, CONSERVATORI
AUGUSTO.

Domino suo Clementissimo.

SERENISSIME PRINCEPS ELECTOR
DOMINE CLEMENTISSIME

Dericulosas inter dubii maris undas gravi cum
diuturnitatis tædio, ad visum qui anhelant por-
tum peregrinantes, & acceptorum nomine beneficiorum
benefactoribus, si quos experti sunt, gratias agere, & in
futurum, maxime si ignota calcanda sit terra, ut quam
optimè commendati sint, solliciti esse assolent. Nec cul-
pando id nunc more cujuscunq; facultatis ferè observat
Candidatorum vulgus. Quem fugit, quantis Inaugu-
ralium Discursuum præfationes & gratiarum actio-
num & commendationum refertæ sint formulis? *A*
me quidem studiorum hucusq; propitio Deo, cursum
emenso, ut peracto ex more tentamine privato, pro con-
sequendo in Utroque Jure Summo Gradu Disputatio
quædam à Magnif. ꝑctorum hujus Universitatis Or-
dine injuncta fuerit, tantùm impetrare confidentiæ pri-
mò haud potui, quò Vestræ Serenitatis augustò, toti
orbi, a vitò proprioq; Majestatico splendore venerando
magis dicam, an Principalis præsentibus perfectionis or-
namentis admirando, stupendo Nomini, Inaugurales
hasce rhapsodicas, momentaneas, inter varios negotio-
rum anfractus natas, accuratiore limâ temporis defectu
defraudatas, inscriberem meditationes. Vicit nihilo-
minus

minus ambiguitatem rationabilis, quam magni semper
feci, consuetudo: permovit trepidantem Serenitatis
Vestrae rara in studiorum conatus propensio: impulit
denique qua Serenitatis Vestrae me humillimum ser-
vum insperato excepit, gratia. Impulit inquam, ut
perruptis timiditatis repagulis, tandem submissa, quod
parturiebam, gratitudinis prodere ausus argumen-
tum, chartaceum hoc levidense munus nunc Sereni-
tati Vestrae ea qua par est religione offeram: Mini-
mum est quidem, attamen ingenua gratitudine con-
diti devotissimiq; indicium animi. Supremo Domi-
nantium Domino turtur, Atarxerxi Persarum Regi
ex flumine repleta manus, rapulum Galliarum
magno Hero, nudaq; Ulyssis vota Alcino, Phaacum
in Corcyra Insula Imperatori, oblata placuisse legun-
tur: Vestra igitur Serenitas quicquid hujus etiam est,
clementissima acceptet manu, ab eo, qui cum aliter
litare non potuit, sic libare debuit. Deus autem Opt.
Max. Vestram Serenitatem per Nestorea lustra, deside-
ranti S. R. Imperio, voventi Orthodoxae Ecclesiae, pre-
canti Palatinae terrae, propria crescenti felicitati con-
tinuandaq; gloriae, omni benedictione perfusam, ser-
vet, protegat, tueatur, ex spe, ex prece, ex voto

VESTRÆ SERENITATIS

Servi humillimi

JOHANNIS FRIDERICI BÖCKELMAN.

MEDITATIO PRIMA.

Quod foelix & faustum Sacra
Trias esse jubeat!

IVERSORUM diversissima cum de *Potestate circa Sacra* extent judicia, aliis tribuentibus eam aliis; ego politicae eam subordinatam, coadunatam Majestati, per axiomaticas demonstrare hypotheses animum induxi meum.

Axioma I.

Deus & natura auctores sunt humanae societatis.

Exegetis.

SUPremum cunctarum rerum Architectum ipsiusque naturae patrem, mortalium animis inclinationem inesse ad civilis societatem vitae, extra dubitationis aleam est. Deus est, cujus lege immobilis rerum humanarum ordo feritur. *Livius lib. 25. pulchre Arist. 1. polit. 2. & 1. Ethic. 7.*

Axioma II.

Societas isthaec absq; potestate consistere haud potest.

A

Exege.

Exegetis.

PRimigeniâ per protoplastos amissâ (Eheu!) humanarum mentium perfectione, quilibet, originali infectus labe, in malitiôsæ cupidinis & perversi animi præcipitatus abyssum, veræ bonitatis rectæque perforabat igniculos rationis. Exinde summa misceri imis, iniqua æquis æquiparari, furta, rapinæ, incestus, cæterorumque sentina vitiorum corruptis animis placere cæpere. Hos inter indomitæ mentis affectus, societates resque publicas inconcussas stare impossibile erat, nisi essent qui ad clavum earum constituti, activâ præditi potentiâ, recta justâque juberent, invitos ad ea cogerent, plecterentque, si qui delinquerent, prævaricatores. *D. Thom. 2. secundæ quæst. 104. art. 1. Lampad. de Rep. Rom. Germ. pag. 1. §. 9. Conring. de subj. & Imp. 0. 3.* Illud fanè est vinculum per quod Respublica cohæret; ille Spiritus vitalis quem hæc tot millia trahunt, *Senec. de Clem. lib. 1. sine quâ nec ulla civitas potest stare, Cic. 3. de legib.* Quemadmodum enim armenta sine pastore errabunda vagantur, sic hominum societas sine Rege & Lege 1. *Reg. 22. vers. 17. & ibi Petr. Martyr.* unde pulchre Hieron. de Cævall. *in Spec. comm. opin. quæst. 906. num. 77.* Imperium, ait, tam naturale, sicut flumina defluunt, fontes nascuntur, segetes crescunt, sol illuminat. Magnas ergo nugas agit Cardanus, quem refert *Mart. de Jurisd. pag. 1. cap. 6. num. 1.* aliique, qui imperia in terris à fato, aut extremâ stellâ caudæ Ursæ minoris, aut novis Copernici speculationibus signisve cælestibus, aut numeris dependere ajunt. *Reink. de Reg. Sec. & Eccl. lib. 1. cap. 2. n. 1. & 2.* Imò non est potestas nisi à Deo *Rom. 13. vers. 1.* Per me Reges regnant, testatur Jehova *Proverb. 8. vers. 15.* Quod prudentissimè Justinian. Sacrat. *Imp. l. 1. C. de vet. jure enucl. Nov. 61. N. 73. in præfatione,* Maximilianus I. in *X. 2. in Wormbs Anno*

Anno 1595. S. Ehrwürdige/ Carol. IV. A. B. in præfat. Carol. V.
 R. X. de Anno 1548. pr. ibi Aus auffgelegtem Ambt / dazu wirh vom
 Allmächtigen Gott beruffen seyn. & piissimè agnoverunt agno-
 scuntq; Principes in titulis: Wirh von Gottes Genaden.

Axioma III.

Ea potestas majestas est, sive suprema &
 libera administrandi civilem societa-
 tem *ἰνναμῆς*, ad finem propositum.

Exegetis.

Societas cūm alia verè proprièque dicta sit, in quā scilicet
 finis propositus fœlicitas est omnium: alia impropria, in
 quā non tam omnium civium, quam salus quæritur imperan-
 tium, nos hic de vera differere, oppidò notandum. Hæc est
 ad quam nulla vi coacta humanum genus ducit natura. Im-
 propria (quam fortè herilem rectiùs dixeris) interdum o-
 mni ex parte improba, iniqua, humanæque adversa fœlici-
 tati *Conring. de Maj. Civ. auth. & off. circa sacra. θ. 2.* Sic
 ergo, cujus summa est in Republica potestas, communem
 procuret fœlicitatem oportet.

Quæ

Axioma IV.

Fœlicitas Reipublicæ sine Religionis
 curâ nequaquam esse potis est.

Exegetis.

VEL ipsos gentiles pedibus in hanc ire sententiam videre
 est apud *Grot. de jur. bell. & pac. lib. 2. cap. 20. n. 44.* Vale-
 rium Maximum *lib. 1. cap. 1. & 2.* Hinc Philo *de creat. magistr.*
 hanc artē regiam, quā fœlicitas civilis carere non potest. Plu-

tarch. συνέλευσιν ἀπαιτῶν νεογενῶν καὶ νομοθεσίας ἐπεσπυα *coagulum omnis societatis & legislationis fundamentum.* Et Stagirita 7. *polit.* 8. effari non dubitavit: *prima Reipublicæ functio optima est cura sacrorum.* Platonem, Ciceronem, Senecam aliosque in hanc rem adducere plures, tanto duco necessariò minus, quanto eorum consensus circa hæc major est & notior. Confirmant id etiam Recess. Imp. zu Regensburg de Anno 1522. *rubr. Concilium* betreffend *in fin. pr. ibi* darneben erfolgen würde / daß alle Zucht/ Ehre/ Gehorsam und andere gute Tugendt im Geistlichen und Wellichen gänzlich fallen würde. Et zu Regensburg de Anno 1566. §. Wiewohl wir nun auff solches *ibi*: daran alle zeitliche und ewige Wohlfahrt hängt. Eorum porrò, qui Christo nomen dedere, Politicorum, nec non sacrae paginae hîc cumulare testimonia, soli, mehercle, esset lucem subministrare. Si ergo terræ, hominum rerumque evitabitur confusio, religio curator. Unde

Axioma V.

Naturalis exigit ratio, ut quem penes est
majestas, ipsius etiam circa sacra po-
testatem habeat archite-
ctonicam.

Exegetis.

Naturâ jus dare ad id omne, sine quo obtineri non potest quod ipsa imperat, certissima est hypothesis. *Hahn. obs. theor. præct. ad Wesenb. de adoptionibus, ex Grotio de fur. bell. & pac. lib. 2. c. 5.* Nec minùs certum, quod, qui ad finem destinat, destinet simul etiam ad media *Arist. 2. Physic. t. 69* Ex quo quidem, civilium auctorem societatum, Deum puta & naturam, eidem circa sacra potestatem tribuisse architectonicam, cui

cui Reipublicæ commisit foelicitatē, sine dicta potestate mi-
nimè consistentem, cuilibet colligere in proclivi est. Con-
cesso Imperio, similive, concessum videtur omne id, sine quo
prius expediri non potest. *l. mandatum. fin. ff. de off. ejus cui
mand. l. 3. §. qui habet. ff. de servit. rustic. præd. l. 2. ff. de jurisd.
l. 1. §. 1. ff. si usufr. petet. cap. præterea ext. de off. deleg.* Atq; alia

Axioma V I.

**Tributum ita politicæ Majestati hierar-
chiam sanctio non ademit divina.**

Exegetis.

Sacrorum, de quo dissero, cui competat jus, ex superiori-
bus manifestum me dedisse haud dubito. Cui si id adem-
ptum eas, mutationem objiciens, ea certè facta erit constitu-
tione aliquâ divinâ aut factô humanô. Illam si dicas, (de hac
infra) expressam, planissimam omnique contradictione evi-
dentiorem vel ex hoc oportet esse capite, quod sanctissimum
Numen, jurgiis discordiisque dubiâ sanctio aperire fene-
stram, nemo credere possit, nisi qui illius & in civilem con-
cordiam ignoret propensionem, & in Constitutionibus
perfectionem. Expressâ, inquam, non ægrè corrasô,
aut perperam explicatô divini juris locô, ad hanc (si
quæ prætenditur abrogatio) opus est sanctio. Ast tan-
tùm abest abrogatoriam illam ex sacro Codice elicere Con-
stitutionem, ut etiam is conjunctam cum Politicâ pote-
state Ecclesiasticam, junctæque ita tam à clero, quam
laico obtemperandum esse non obscurè innuat. *1. Petr. 2.
vers. 13. ad Rom. 13. vers. 1. Matth. 22. vers. 21. Deut. 1.
vers. 16. 17. & 29. vers. 10. & 31. & ubi non? Conring. de
Maj. Civ. off. & auct. circa sacra 0. 34.* Unde & in ve-
teri id receptum Ecclesia præter alios, constanter asserunt

Talmudici, Selden. *de Synedr. part. 3. cap. 1.* qui licet aliàs suam decoxerint fidem (uti optimè ostendit Conring. *de Polit. & Repub. Hebr. 0. 24.*) hìc tamen à sacrâ paginâ non alieni sunt. Illustre ad rem Exemplum est Regis Josaphat, qui collapsam disciplinam instauravit, & Principes viros & Levitas misit, ut jura docerent & legem. *2. Chron. 17. vers. 7. & cap. 19. vers. 8.* cum quo tamen Jehova fuisse, quique in viis Davidis ambulasse dicitur, *d. cap. 17. vers. 3.* Saulem, Davidem, Salomonem, Rhehabeamum aliosque quid narrem? vide Conring. *de Maj. Civ. off. & auth. 0. 49.* Heïc nunc primò eorum delirus damnandus est error Fanaticorum, qui magistratum totum divino contrariari juri effutire non erubescunt. Ægri somnia, & ulteriori confutatione indigna! Secundò fugiendus hic grex Hildebrandinus, eorum puto turbam Papicolarum, Pontifici hierarchiam, gladium, fasces tribuentium, ab Hildebrando, aliàs Gregorio VII. Pontifice condictorum, qui circiter annum 1075. primus (à nemine enim antecessorum tentatum scribit Onuphrius Panvinus) nefario ausu hoc evomuit dogma: Pontifici circa sacra competere potestatem, ut etiam exinde Reges regnò pellere, etiam ob inidoneitatem, (quod à se factum gloriatur Zacharias *cap. alius 3. caus. 15. quest. 6.*) quin & vitâ privare, & nescio quid non in dominantes audere possit. Verba Gregorii apud Syring. *de pac. relig.* feruntur hæc ad Cardinales & Clerum: *Agite Apostolorum Principes, & vestrà auctoritate, quod dixi, confirmate, ut omnes nunc demum intelligant, nos Imperia, regna, Principatus, & quicquid Principales habere possunt, auferre & dare posse.* Hoc illud $\pi\epsilon\omega\tau\omega\nu \psi\epsilon\upsilon\delta\textcircled{c}$, unde, tanquam Curtio è lacu, evaporant Reb: publicis exitiosissimi hi Spiritus. Papa rotunda potest mutare quadratis. Hostiens. *in cap. 12. extr. de judiciis.* Ex injustitiâ justitiam facere. *Dd. in cap. 69. x. de Apell.* Omnia pro libitu disponere. *cap. cuncta & seqq.*

seqq. caus. 9. quæst. 3. Contra jus, & supra jus, & extra jus, & in summâ, omnia & super omnia dicitur esse Philipp. Dec. & Bald. *in l. 3. de offic. Prætor. cap. 4. de concess. præbend. cap. 4. de caus. poss. & propr.* Deus appellatur *cap. satis Dist. 96.* Deus in terris Bald. *in l. ult. C. de sent. resc.* Numen quoddam visibilem Deum præ se ferens *Gloss. in præf. Clem.* Major omni aliâ creaturâ, cujus potestas se extendit ad cœlestia, terrestria & infernalâ. *Ant. Florent. part. 3. tit. 22.* Cui, si innumerabiles animas in gehennam detruderet, nemini dicere liceret, Papa quid facis? *cap. si Papa Dist. 40. cap. oves. caus. 2. quæst. 7. cap. 7. Dist. 21.* Plurimum ineptiarum piget: uti & quisquillas, turpissimo huic firmando adduci solitas fundamento, pressius nunc examinare nec libet nec licet. Certè impiissimi hujus asserti consequentiæ quoties non Romanum innocuo tinxere sanguine imperium? Prima in Henricum IV. cudebatur faba, non tamen sine magno auctoris malo. Eodem monstruoso novæ istius potestatis mucrone à Cælestino III. Papâ petitus Imperator Henricus VI. ab Innocentio IV. Fridericus II. Alii ab aliis, ut quidem ab improbissimi istius dogmatis Structoris ætate ad Ludovicum Bavarum, sub prætextu commendatæ sacrorum curæ, miserè afflictos Imperiove exutos videas Imperatores, teste Molinæo *in scuto fid. art. 40. sect. 40.* Idem virus Galliam, Angliam Hispaniamque malè habuisse ex historiis constat. Græci id jugi repudiârunt his verbis Johanni XXII. Papæ scribentes: *Potentiam tuam summam circa tuos subditos, firmiter credimus, superbiam tuam summam tolerare non possumus, avaritiam satiare non valemus: Diabolus tecum, Dominus nobiscum.* Syring. *de pac. relig.* Tertiò divortium etiam ab iis faciendum, qui non quidem uni Pontifici, sed Episcopis majestatem tribuunt circa sacra. Quam sententiam fovent in Galliâ plurimi, qui Pontificem Romanum

num

num Episcoporum aut subjiciunt concilio, aut non nisi caput agnoscunt ejusdem. Quin & quartò, istis non accedendum (quod pace magnorum virorum dictum esse velim) Reformatis autumo, qui Ecclesiæ Ministris Pastoribusq; id potestatis tribuere satagunt. Cum enim potestas sacri cultus *δεξιτεκτονική* consistat, partim in potestate ferendarum legum positivarum, quibus adstringantur cives, ad casque, nî pareant, cogi possint; partim in ipsâ cives cogendi potestate, ut juri sacro, sive divino sive naturali obtemperent; gladio hîc certè, fascibus, similibusque opus est Imperii requisitis: quæ tamen ipsis denegata esse Apostolis, nec modernis competere Presbyteris, haud difficulter probare est.

Nam I. gloriosissimum Salvatorem Apostolos suos non aliter misisse constat, quam missus erat ipse: ipsum autem ad exercendas fasces, gladium aut jurisdictionem in terrâ missum non esse, uti apertus textus docet, *Johann. 18.* ibi: *Regnum meum non est de hoc mundo*, ita & sanctissimi ejus indubitatus id reddunt actus: omnia namque quæ oportuit, præstitit. *Johan. 19. vers. 28. & c. 29. vers. 30.* potestatem tamen majestaticam exercuisse animadvertere non datur.

Sic II. Apostoli ire, docere, prædicare jussi sunt, altissimo de potestate summâ habitò silentiò *Matth. ult. & Marc. ult.*

Quin III. id ipsis interdictum, præter superiora, firmat textus *Luc. 22. vers. 25.* ibi: *Reges gentium dominantur iis, & qui auctoritatem habent, benefici vocantur; vos autem non sic, & 1. Petr. 5. vers. 3. Pascite Dei gregem qui penes vos est, non ut dominantes Cleris.*

Quibus IV. accedit constans primitiæ in hanc rem sententia & doctrina Ecclesiæ, teste *Conring. d. Diss. de Maj. Civ. auct. & off. circa sacra. 40.*

Et V.

9

Et V. etiam Christianorum Imperatorum, adstipulan-
tibus Episcopis, usurpatio, de quâ statim, ubi de Constanti-
no. Quid hisce clarius? quid fortius? Maximè quoniam

Axioma VII.

Nec humanò factò divortium summæ
circa sacra potestatis à Majestate
politicâ confirmatur.

Exegetis.

PENITÛS, quæ adduxi hætenus, inspectis fundamentis, ne-
minem esse persuasissimum habeo, qui sincerè judicans
mihi non largiatur ultrò & à Deo naturâq; tributam esse po-
liticæ potestati circa sacra vim Architectonicam, & confir-
mari eandem SS. Scripturæ locis uti compluribus, ita satis
expressis. Res esset expedita, nisi obstaret, quod à natura
& Deo tributa, humano sæpè transferantur, restringantur,
alienentur factò, & id justè, teste accurato juris gentium ob-
servatore Grotio. Tali autem factò heic nullo obstante, Prin-
cipibus viris factum tectum suum etiamnum circa sacra con-
stare jus, nunc probatum dabo. Factum allegari video à
dissentientibus aliis expressum (expressam scil. translatio-
nem) aliis tacitum, quo nempe seu tacito consensu, non usu
ac præscriptione, à Majestate politica ad Ecclesiasticos trans-
iisse dicitur circa sacra potestas. Expressam, præ cæteris, ur-
get concessionem sibi factam Pontifex Romanus à Constanti-
no *cap. 13. & 14. Dist. 96.* ubi non tantum sacra, sed & po-
litica summa potestas concessa legitur. Verum enim verò,
præterquam quod vis hujus prodigiosæ profusionis & alie-
nationis meritò disputaretur, cum Imperium non sit in
marsupio Principis. Bald. *in cap. intellecto x. de jurejurando.*
Dd. communiter in l. bene à Zenone C. de quadrienn. præscript.

B

largi-

largiatis istius fabulosam haud temerè quis dicat historiam. Facit id 1. taciturnitas Historicorum: *Eusebii, Socratis, Theodorici, Evagrii, Rufini Eutropii, Orosii, Bedæ, Zonarae, Nicephori*, quos recitat Anthon. Math. 2. quod in antiquis decretis hæc capitula non extant. 3. Quod contrariantur *cap. Ego Ludovicus Dist. 63. & cap. futuram caus. 12. qu. 1.* Contrariis autem ejusmodi scripturis nulla probandi vis est, 1. *scripturae C. de fide instrum.* 4. Quod ipsi Pontificii falsitatis arguunt hanc rem. Sic Æneas Silvius, post Pius II. accepto Pontificatu dictus, in dialogo suo stolidos appellat legistas de validitate donationis disputantes, cum nunquam facta sit. Quem sequuntur Crantz. *in Saxon. lib. 2. cap. 1.* Anton. Florentin. *part. 1. chron. tit. 8. §. 9.* Alciat. *7. parergon. 19.* Vasqu. *illustr. quæst. 1. cap. 5.* Bodin. *lib. 1. cap. 9.* Lepidum est quod Veneti, quærenti Pontifici de jure eorum in mari Adriatico, mirari se, respondere, sanctissimum patrem isthæc ignorare privilegia, quæ tamen exteriori Constantinianæ donationis, majusculis literis inscripta membranæ, Romæ eautissimè adferventur Dn. Camerar. *hor. succis. part. 1. cap. 61.* Validam aliam expressam remissionem nemo (*teste D. Conring. d. Disp. de Maj. Civ. auct. 0. 18.*) hæctenus dixit, & si diceret, repugnaret historiis. Gravius fortassis æstimabitur quod ipse supra violentos actus Hildebrandinæ Monarchiæ ab Henrici IV. temporibus, ad Ludovici Bavari ætatem, ab anno 1075. ad annum circiter 1320. retuli. Quod tempus uti anteriorem agnoscit Papparum dignitatem, (patribus testibus) ita à moderna etiam excipitur adhuc potestate, docente experientia. Verum enim verò primis duobus à Salvatore Sæculis, ut ab initio rem repetam, pressa sub gentilibus Imperatoribus & sanguine velata Ecclesiæ facies Ecclesiasticam planè ignorat Majestatem. Sub Constantino respirare coepit; Imperatori tamen ut subjecta: licet ab eodem, uti primo

primo religiosissimo & magno Episcoporum cultore, maxi-
 mis affecta honoribus sit: Majestatis tamen illi ne *ꝑ* com-
 municatum est circa sacra, sed Episcopos judicavit ipse: *Euseb. Hist. Eccl. lib. 10. cap. 5.* Ipse celeberrimum propria au-
 thoritate coegit Concilium Nicenum, *Eusebius de vita Con-
 stant. lib. 3. cap. 6.* Præfuit ipsi Concilio *d. lib. 3. cap. 13.* Epi-
 scopos in exilium ire jussit: Arium, Eusebium Nicomedien-
 sem & Theognidem *Socrat. lib. 1. cap. 5.* Primum & ultimum,
 in Concilio quod coegit Tyri, restituit, rejectis rursus qui
 suffecti erant *Socrat. lib. 1. cap. 10.* Denique rationem ab E-
 piscopis exegit in omnibus *Socrat. lib. 5. cap. 20.* ut nec, se in-
 scio, discedendi ipsis fuerit copia. *Euseb. lib. 3. cap. 20. D.*
Conr. d. l. Ibi verè coadunata potestas tam Ecclesiæ consu-
 lebat quàm Imperio, tam Imperio quàm Ecclesiæ. Simili
 Majestate Magni hujus natus Constantius, ejecto Liberio,
 substituit Felicem *Theodoret. lib. 2. cap. 16.* Honorius Eulalio
 Bonifacium Anno 420. Belisarius, nomine Justiniani, Silve-
 rio Vigilium Anno 538. Repudiato rursus Vigilio Justinia-
 nus restituit Silverium; at impudentiorem ob loquelam mi-
 sere dedolari & nunc semivivi laqueo amiciri cervices, toti-
 usque Constantinopolitanæ urbis ignominia jussit exponi.
Molin scut. fid. d. l. Hic tamen ipse est Imperator cui piissi-
 mo religiosissimo *l. 1. & 2. C. de Præf. præf. urb. Afr. Nov. 9.* de
 pietate singulariter sollicito *l. fin. C. ubi senator Nov. 14.* no-
 ctes insomnes pro Imperii quiete ducenti. *Nov. 18.* Episco-
 pus Romanus ita rescribit: *Gloriosissimo & Clementissimo fi-
 lio Justiniano Augusto Johannes Episcopus Urbis Romæ. Inter
 claras sapientiæ & mansuetudinis vestrae laudes, Christianissime
 Principi, puriore luce tãquã aliquod sidus eradiat, quod amo-
 re fidei, quod charitatis studio edocti, Ecclesiasticis Disciplinis
 Romanæ sedis reverentiã conservatis. Plura & responsũ vide
 Imperatoris in l. 7. C. de summ. Trinit.* Hæc vera Majestas in
 sequen-

sequentibus Imperatoribus præluxit ad ortum usque Hildebrandinæ Monarchiæ, dictante Onufrio. Unde constat prioribus sæculis summis juribus ab Episcopis minimè præscriptum. Post idem temporis præscriptioni locum facerem, nisi obstaret 1. Continua mala fides de qua infra latiùs. 2. Cõtraria constitutio divina, contra quam nulla currit præscriptio Bl. in l. 2. C. de usur. c. cum ad audientiam c. cum venerabilis c. fin. ubi Dd. x. de consu. c. ad nostram de probat. c. ceterum de jurejur. Schurff. cent. 3. consil. 83. num. 11. 3. Interruptio sæpiusculè facta. In Imperio Romano, id docent pluri-
mi Imp. Recessus. De aliis regnis testantur historiæ. Accuratissimè, uti cõetera omnia, ita & huc quæ spectant congeffit Excellentiss. Dominus Hottingerus in absolutissima hist. Ecclesiast. Quin ipsi Canones Carolo Magno à Pontifice omnè prætentam fatentur concessam potestatem. Can. 22. dist. 63. & Can. seq. c. nos si competenter 2. q. 7. Apud Sleidanum lib. 1. sic Elector Trevirensis inquit. *Talem Respublica desiderat (sc. Imperatorem) qui præter alia constituat & emendat Ecclesiæ statum.* Hic certè ipse Ecclesiasticus Elector negligit Pontificis potestatem. Laudabilia item sunt Maximiliani I. hæc verba, utinam in actum traducta! *Nam domi docti scimus, & ita se res habet ipsa, nihil nobis honorabilius, nihil melius, nihil gloriosius obtingere posse quam si præfatum Pontificatum Maximum ad nos propriè pertinentem Imperio nostro recuperaremus.* Carpz. in Epist. dedicat. Resp. Elect. præfixa pag. 1. Carolus V. quantum sibi tribuerit in sacris constat ex Sleid. & Goldast. const. Imp. 2. Recessibus Imperii de Anno 1521. 1524. 1526. cujus in S. Darnach haben wir / edicit, einem jeglichen in Religions Wesen also zu leben und sich zu verhalten / wie Er es gegen G. D. u. und Keyserlichen Majestät (nicht den Pabst) hofset und vertrauet zu verantworten. Hisce addas acta sequentium Comitiorum, in quibus omnibus talem exercuit potestatem, ut Paulus III. (certè temerè) exostulaverit: quasi

quasi Imperator falcem suam in alienam messem immisisset
Warem. ab Erenb, *de subfid. reg. pag. 17.* Similibus abundat
Lipstorpius in informatione & exclusione infrunitæ Monar-
chiæ Papal. *per totum lib. 1.* Hæc utut sint: fatendum tamen
plurimum hierarchiæ Pontificem inter Catholicos servasse
status. Melior longè & certior Protestatiū, ut in aliis Regnis,
ita in S. R. I. Principum & immediatorum statuum re. Nam

Axioma VIII.

Protestantibus Principibus & Statib. im-
mediatis S. R. I. supremam circa sacra
potestatem non tam tributam,
quam restitutam, nullus in
dubium vocare potest.

Exegetis.

SUMMUS cœli terræq; Dominator, ubi ex immensa gratia cla-
riorem verbi sui accendit facem, eam sequentes, hoc insu-
per beavit beneficio, ut etiam naturalem suam circa sacra re-
peteret potestas locum. Religiosæ enim pacis transactione
captâ Anno 1534. Passaviū Anno 1552. repetitâ, confirmatâ
Anno 1555. multisque posterioribus comitiis tandem capite
6. num. 17. pacificat. Monast. & Osnabrug. Anno 1648. in-
novatâ, stabilitâ, octavum nostrum axioma ita firmatur, ut
nullus id convulsurus sit, nisi legem turbet S. R. I. fundamen-
talem. Hęc pax uti nec vi metuq; Gloriosiss. Carolo Statibus-
que extorta Dan. Otto *de Jure publ. cap. 24.* Wurms. *exercit.*
5. 0. 2. Pet. Syring. *de Pac. Relig. 0. 15.* ita minime per Conciliū
Tridentinum infirmata Wurms. *exerc. 5. 0. 3.* frustra recla-
mantibus Jesuitis & aliis quibusdam. Famosa hîc à scripto-
ribus Jurisp. moveri solet quæstio: recuperatis ita circa sacra
juribus, corâ quo conveniendus ex Protestantibus Status, in

causa matrimoniali similive ad Pontificem aliàs pertinente?
 Quot homines tot ferè sententiæ. Alii Imperatorem, alii
 Austregas, alii Cameram, consiliarios eligunt alii, pars Eccle-
 siastico suo sese subicere debere Consistorio, aut in alterius
 compromittere, pars ita censet locum Austregis esse, ut eli-
 gantur Ecclesiastici: de quibus omnibus Pet. Frid. Mind. *de*
process. lib. 1. c. 10. Zigler. *incomm. opin. §. Austregæ. conclus. 2.*
 Reinking. *de R. S. & Eccles. lib. 3. part. 1. cap. 10.* Ego, ut bre-
 vis sim, Vulteji *in l. 1. C. ubi Sen. vel Clariss. num. 49.* senten-
 tiam laudans decisioni pragmaticæ rem relinquo. Præ cæ-
 teris interim mediis ex natura potestatis, subjectionis ne-
 sciæ, tutior erit compromissi via. Ex his (quæ de Hierarchia
 breviter adduxi) Majestatis Politicæ vim non obscure elu-
 cere, cognosci datur, quæ tamen ita intellecta velim, ut

Axioma IX.

Reverendissimo Ecclesiasticorum cætui
 coacto separato sua maneat auctoritas.

Exegetis.

NE quis quæ superius de potestate architectonicadifferui-
 mus alio vorsû trahat ἀθεόλογον me clamitet, aut certè Ec-
 clesiasticæ oblitû disciplinæ, (ut nunc vulgus solet ex mini-
 mis maxima, ex optimis colligere pessima) hoc nona hac &
 sequenti intendo hypothese, ut naturalis à me explicetur ma-
 jestas, ne sancta Ecclesiæ Ministeriiq; lædatur auctoritas: hæc
 autem servetur ita, ne naturalis imminuatur potestas. Expli-
 catione terminorum res fiet apertior. Auctoritas est facultas
 in agente, movendi se ad arbitrium patientis. Potestas est fa-
 cultas ad obsequium obstringendi. Sic qui auctoritate pol-
 let, imperat, at non nisi volentibus. Potestatem qui habet,
 invi-

invitos etiam cogit. Hinc Salust. in Orat. de Rep. ordin. ad
 Casarem. In duas ego partes civitatem divisam arbitror, sicut
 à Majoribus accepi, in Partes & Plebem; ante in patribus sum-
 ma auctoritas, vis multo maxima in plebe. Idem Livius lib. 7.
 Senatus eam pacem servandam censuit, & paucos post dies po-
 pulus jussit. Et Tacit. lib. 4. ait: In Germania Galliâq; Reges
 fuisse auctoritate suadendi non jubendi potestate præditos. Hæc
 est, quâ Ecclesiastici muniuntur auctoritas, quæ uti gladii fa-
 scium omnisq; coactive externæ vis expers, ita planè summe
 potestati politiæ subjecta & subordinata est, per superiùs ad-
 ducta testimonia: ita ut non plus potestatis sit Ecclesiasticis,
 quam medico in ægrotum, quam consiliario in Dominum, ut
 rectè dicat Petr. Martyr. class. 4. loc. 13. §. 9. *Politica potestas
 ad omnia extenditur quæ ad potestatem Ecclesiasticam perti-
 nent & class. 4. loc. 3. §. 5. & 6. Una potestas, ut in Politicis, cu-
 rare debet, ut omnes officium faciant ut Jcti, ut Medici, ut Ru-
 stici, ut Pharmacopola: inter quos etiam numerare possumus
 Ministros & concionatores. Et idem Martyr. in cap. 8. lib. 1.
 Sam. Ministri subjiciuntur bifariam, quoad munus & ad fun-
 ctionem attinet. Persuadere ergo poterunt auctoritatem qui
 habent: Imperare non nisi Majestate qui pollent. Sic pulchrè
 Arist: olim Medico curam pro imperio exercenti dicebat.
 Non me cura ut bubulcum aut fossorem, sed potius doce causam,
 cur ista præscribas, & ita demum habebis obsequentem. Atque
 hinc si præceperint Ecclesiastici quid, deficiente robore Ma-
 jestatico divino humanove, nullum obstringi dixerim. Extra
 territorium jus dicenti impunè nõ paretur l. ult. ff. de jurisd.
 In Jure Civili auctoritas quidem non denegatur Ecclesiasti-
 cis, adeò ut etiam consilium cõfirmatorium ab Episcopo de-
 siderarit, potestatem tamen sibi servarit Justinianus. In Nov.
 6. pr. Imperatoribus Imperium, Sacerdotibus Ministerium
 tribuitur, & licet in l. 7. §. inter claras in fin. C. de Sum. Trin. &
 fide*

fide Cathol. Episcopus Johannes dicat quod *nostrâ auctoritate* confirmamus, & ipse Justinianus *in §. reddentes sub finem,* *vestræ sedis crescet auctoritas*; nihilominus tamen tam nihil Episcopis tum temporis cōpetebat potestatis, ut ipsi Impp. arbitrio ad flagella usque subjacuerint, uti supra dictum, nec anathemizare *l. cum recta §. 2. C. de Summ. Trinit.* ubi Justinianus ait: *Hæc igitur cum ita se habeant anathematizamus,* similiter *in l. 6. §. 7. l. 7. §. 5. d. t.* Quin imò nec anathematizatum recipere, sed tantum apud Imperatorem humiliter pro tali intercedere potuerint. Unde sub finem *d. t.* Johannes ita scribit Imperatori. *Obsecro Clementiam Vestram ut si proprio deposito errore & pravâ intentione depulsa, ad unitatem Ecclesiæ reverti voluerint, in Vestram communionem receptis, indignationis Vestræ removeatis aculeos, & nobis intercedentibus, benigni animi gratiam condonetis.* Sic & ipse Justinianus, non Episcopus, jubet quæ religio sit servanda & quomodo *l. cunctos populos 1. & seqq. C. de Summ. Trinit.* Ipse decernit quinam in Catholicorum numerum recipiendi, quinam ob religionem puniendi *d. l. 1.* quænam scripturæ interpretatio recipienda *Nov. 146. ibiq; Cujac. de Episcopis & Clericis t. t. C. N. 138. de Synodis quotannis habendis d. Nov. 137. & N. 123. De vita Monachorum & lectione scripturæ N. 5. N. 133. & passim. De hæreticis t. t. C. & N. 132. De Samaritis N. 139. & ubi non potestatem circa sacra exercuit? Fecerunt id ante ipsum Constantinus & complures, postq; haud pauci. Inter quos Henric. II. Angliæ Rex præcipuè numeratur, non temerè, sed optimo jure constituens, ne ulla excommunicatio absque consensu Regis fieret, de quo Arumæus *de jure publ. discurs. 30. cap. 3. concl. 38.* Hos inter laudari etiam possunt Augustissimi Principes Palatini Fridericus III. qui Anno 1563. Johannes Casimirus qui Anno 1585. Fridericus IV. qui Anno 1603. pro potestate sua circa sacra; quid observa-
tum*

tum à Pastoribus & cæteris subditis velint, præceperunt diversis rescriptis mirabilique fœlicitate ordinationem Ecclesiasticam constructam promulgarunt. Idem & alii, qui omnes tam prisca quam neoterici Principes auctoritatem adhibuere Excellentiss. Theologorum; at persuasoriam, à consilio vix ac ne vix differentem, ita ut istiusmodi ordinationibus, sanctionibus parendum ob iussionem duntaxat politicæ potestatis, utut deficiat applausus auctoritatis: Contra, parere necesse non sit, cessante illâ iussione, Vique quam supra dixi Majestatica, etsi id jubeat Theologorum cœtus. Proinde

Axioma X.

Authoritas illa, intra septa manens sua, uti politicæ potestati subjecta, auctoritatis limites ne excedito.

Exegesis.

Magna quidem Ecclesiasticorum est authoritas. Ne tamen hac abutantur, aut fœdissimâ ordinum confusione quid potestati ereptum eant politicæ, sed auctoritate sua potiantur decenter. 4. hasce cautè cautelas observandas duco.

I. Ne directò quicquam sibi sumant potestatis Ecclesiasticum Imperium ædificaturi in imperio sæculari, quod temerè aliquando tentatum cum periculosissimo sæpe Republicæ motu constat, cum tamen ipsis, docendum, baptizandum; non imperandum; parendum; non præcipiendum, ut ostensum suprâ.

II. Nec etiam per obliquum id sumant, potestatem, gladium & fasces Magistratui quidem, sibi autem iudicium, an rectè hæc usurpentur, tribuendo: atque sic quod unâ viâ negatur, consequantur alia, contra regulam juris Canonici 84. Unde sic & Pareus *ad Rom. 13. Princeps verò debet de-*

C

fendere

fendere veram Religionem, falsam avertere, blasphemias & hæreses arcere, ergo debet hæc singula cognoscere & judicare ex officio, alioquin si gladium tantum ad nutum Sacerdotum stringere debet, sine cognitione & judicio, & sine omni quaestione, rectè se habeant judicia pastorum nec ne, quid erit nisi apparitor vel carnifex? qualem Judæi faciebant Pilatum, dicentes: nisi hic esset maleficus non tradidissimus eum tibi. Similia infinita testimonia & exerciti hujus judicii à Magistratu Politico exempla cumulare, hic nunc non licet. Quicquid sit, summum id judicium quoad forum externum circa sacra, ex naturâ potestatis, relinquendum magistratui, quem tamen hic Christianum præsupponimus. Quoad internum, cuilibet privato, cui id nec detrahunt Apostoli. Sic Petrus *Actor. 4. vers. 19. judicate ipsi* & Paulus *1. Cor. 10. vers. 15. intelligentibus loquor, judicate vos quod dico* & *1. Cor. 2. homo spiritualis judicat omnia* & *ad Thess. 5. Omnia probate quod bonum est tenete.* Quod & Canonistis placere, videre est ex Panorm. *in c. significasti x. de Electione.*

III. Ut talis servetur modus in adhibenda auctoritate, sive monendo sive consulendo, ne quid inde Ecclesia capiat detrimenti. Discretio adhibenda, maxime si cum eo res est, juxta August. *lib. 3. Epist. 4. cent. 1. qui sociam habet turbam, & facilè Rempublicam evertere potest.* Præposterus est zelus qui cum Ecclesiæ ruinâ conjunctus est. Unde durior fuit processus Ambrosii, ut quidam volunt, in immeritum Theodosium. Certe aliter Nathan Davidem aggressus est, unde optime Rivetus ad *Psal. 51. pag. 150. ait: quod ita zelo fuerit fervens honoris Dei, ut honorem tamen Regi exhibuerit, etiam peccatori, & fol. 151. Sciebat sanctus ille vir in corpore politico aliter esse curandum oculum, aliter pedem.* Huc spectat omninò quod Zepperus Theologus Herbornensis insignis in arte sua habendi & audiendi conciones sacras *lib. 2. cap. 12. pro*

pro regula decima octava ponit in Principum peccatis reprehendendis singulari opus esse iudicio & prudentia. Unde requirit 1. ut fiat à viris gravibus, integritate vitæ, senio & eruditione venerandis. 2. privatim potius quam publicè. *Adeo (inquit) ut seditiosum ferè sit Magistratum vitia liberius & rigidius ad populum insectari, & non privatim potius ipsum monere.* 3. cum moderatione & reverentia, *ut neq. divino suo officio desit minister, neque honore & fastigio quo Deus Magistratum dignatus est, ipsum destituat.* Postulat hoc Paulus etiam 1. Tim. 5. 6. inquit, *Seniorem ne increpes, sed adhortare ut Patrem ad quem modum Nathan Davidem de pessimis sceleribus reprehensus per cuniculos quasi & in aliena persona adoritur ut fortius ipsum constringat & sententiam contra se à seipso eliciat.*

4. Ne detur occasio tumultus, dissidii motuumque in Republ. In hunc finem à Marciano etiam data l. 4. C. de Summ. Trin. Et Recess. Imp. de Anno 1530. S. Wir haben ibi: Die Prediger sollen sich mit ihrem predigen Unserem Abscheid gemäß halten / und fürnehmlich in ihren Predigten vermeiden und unterlassen was zu Bewegung des gemeinen Mannes wider die Obrigkeit / oder gegen ein ander zu verheßen dienen oder Ursache geben möchte / und Gottes Wort nicht nach eigenem Willen / Nutzen / Neide und Hoffart / oder zu Verführung der unverständigen gemeinen Leuten predigen / dazu stumphierens schmähens oder lästerens sich enthalten. Adde R. X. zu Speyer de Anno 1542. S. Damit aber. In his & similibus sicubi exorbitetur ab Ecclesiasticis, non dubium est, ad Magistratum politicum pertinere in ipsos animadvertere, idque ex naturali ratione superius deducta, Vide Martyr. class. 4. cap. 13. num. 12. Processum autem contra ministros vid. apud Carpzov. Juriss. Eccles. p. 3. tit. 9. & multis seqq. ubi def. 102. docet, quomodo Magistratus præcavere debeat ne motus ex concionibus

nibus oriantur & *def.* 103. quomodo ministri aliquando publice excessum suum agnoscere cogantur. Nihil tamen toto hoc nostro de externa potestate discursu disciplinæ detractum volumus Ecclesiasticæ claviumve potestati; quam quidem divino tributam jure *Matt.* 16. v. 19. *Matt.* 18. vers. 18. *Joann.* 20. vers. 13. & pulcherrimâ Heidelbergensi Catechesi *quest.* 82. 83. 84. & 85. comprehensam, multisque Sereniss. Principum Palatinorum sanctionibus præceptam, illibatam relinquimus. Quæ potestatis internæ ut & quæ ministerii, certè aliena sunt ab ea de qua egimus architectonica potestate. Nefas esse duco in jura involare Sacerdotum: quos quidem Sanctus Gentium Doctor 1. *ad Cor.* 4. dispensatores mysteriorum appellat Dei; quorum labia sapientiam custodiunt quorumq; ex ore requiritur lex *Malach.* 2. Quibus si quis superbiens auscultare nolit, morietur *Deut.* 17. vers. 12. Et qui bene præsumt presbyteri duplici honore digni habeantur 1. *Tim.* 5. Quod uti plurimis arrisit gentibus apud quas ipsi Reges exinde sacerdotia affectarunt ut notum ex historiis ita in jure nostro expressissimum; siquidem Imp. noster vix unquam sine honoris eos appellat præfatione maximi: nunc sanctissimos, Deo amabiles, venerabiles, reverendissimos, beatissimos, religiosissimos dicens *Nov.* 3. N. 7. 9. 11. 81. l. 25. C. de Episc. & Cler. Nov. 83. Nov. 123. ibi de sanctissimis Episcopis Deo amabilibus & reverendissimis Clericis & Monachis. Quin & Ecclesiasticum ordinem magnæ dignitatis esse auctor est Paul. in l. non distinguemus 23. §. sacerdotio ff. de recept. arb. ibi: id non tantum honori personarum, sed & Majestati Dei indulgetur cujus sacris vacare sacerdotes oportet vid. l. 4. C. de injur. l. 33. §. 6. C. de Episc. & Cler. l. 13. ff. de excusat. & vac. mun. l. 2. ff. de in jus voc. l. 17. 18. de procurator. c. 6. dist. 4. c. reperiuntur q. 1. caus. 1. Certè cū tanto quis major ipse & honestior sit, quanto præest melioribus *Nov.* 15. in fin. pr. Arist. 1. polit.

1. *polit.* 5. non immeritò sacro huic cœtui tantum tribuitur honoris, totq; splendidissima conferuntur privilegia: Gaudent enim meritò 1. privilegio non dandorum fidejussorum in Civili & Ecclesiastico judicio *l. cum Clericis* 25. §. *memorati*, *l. omnes* 33. §. 2. *C. de Episc. & Cler. vid. Gud. lib. 6. de jur. Noviss. c. 7.* 2. Repressaliis, arrestis, pignorationibusq; non subjacent *c. un. de injur. & damn. in 6.* 3. Immunitatem habent ab omnibus muneribus personalibus, quæ etiam volentibus ne quidem conceduntur *c. 2. de vit. & honest. Cler. l. 23. C. de testam. ibi absurdum est si promiscuis actibus rerum turbentur officia. opt. textus in cap. te quidem oportet caus. 9. q. 1. & cap. 29. caus. 1. q. 1. t. t. Ne Clerici vel monial.* Omnibus enim aliis relictis Dei omnipotentis inhærere debent ministerio *l. 52. §. 1. C. de Episc. & Cleric. c. generaliter caus. 16. q. 1.* A muneribus tamen patrimonialibus ordinariis, in quibus magis res quam persona consideratur immunes haud sunt. *cap. si in morte vers. porro cap. tributum caus. 23. quæst. 8. Clem. 1. de censib. l. 6. §. 4. l. 18. §. 24. l. 2. C. de muner. patrim. l. 17. C. de SS. Eccl. l. 25. C. de Episc. & Cler.* Tempore necessitatis collectas non tantum exsolvunt, ut nunc ad turcicas tenentur *R. N. 1544. §. Und zu diesem Christlichen & de Anno 1551. §. solche der Stände & de Anno 1594. §. Nach dem nun. sed & vigiliis præstant cap. pervenit 2. extr. de immun. Eccles. 4.* Personæ Clericorum sanctæ sunt contra omnem violentiam, ita ut de jure Pontificio violentas eis inferens manus, excommunicationem incurrat ipso jure *c. si quis suadente 17. quæst. 4.* quin & inter bellicos motus Constitutionibus Imperial. earum securitati prospectum Reuter Bestall. *de Anno 1570. & Sustnechts Bestall. art. 54. Reformat. Frideric. III. zu Franckfurt de Anno 1442. tit. Wer in offenen Bâhden gefreit seyn soll.* Si sacra administrantem quis turbaverit capite punitur *Nov. 123. c. 31. cap. si quis caus. 17. quæst. 4.* Et Clericum

qui pulsat, sacrilegus habetur *l. 10. C. de Episc. ubi Arcadius & Honorius injuriam Sacerdotibus illatam non tantum pro atroci vid. C. l. 4. de injur. sed quasi publico crimine reputant.*
 5. Habent jus quasi castrensis peculii *l. Sacrosanctæ C. de Episc. & Cler. N. 123.* 6. Ecclesiasticis ante omnia administranda justitia: qui tertio requisitus id neglexerit, jurisdictionem amittit *auth. statuimus §. ult. C. de Episc. & Cler. licet alias ita non puniatur N. 124. c. 1. Gud. de jur. nov. lib. 6. cap. 7.*
 7. Episcopi nullas, alii Ecclesiastici exiguiore sportulas solvunt *Nov. 123. cap. 28. auth. sed hodie C. de Episc.* 8. Famoso exemptionis gaudent beneficio *Nov. 83. cujus rubr. Ut Clerici apud proprios Episcopos primum conveniantur Auth. Clericos C. de Episc. & Cler. auth. si quis eod. Nov. 123. cap. 21. & seqq. vid. Gud. d. l.* 9. Prædria sive præcedentiæ gaudent prærogativa (in terminis scil. habilibus) ipsis Imperii Recessibus competente. *A. B. pr. & cap. 11. R. X. de Anno 1530. §. Wir auch Churfürsten & de Anno 1532. rub. Concilium betreffend. Adde jus Saxon. lib. 1. art. 3. lit. B. ibi Der König ist der Oberste und Elteste die Bischöffe seynd nach ihme die Lehenfürsten nach den Bischoffen.* 10. Mitius puniuntur sæpè quam Laici *arg. l. 16. §. 3. l. 31. ff. de pæn. l. 2. C. ut nem. privat. tit. præd. suis Imp. l. 2. de term. mot.* 11. Torturæ & quæstionibus non facilè subjiciuntur *l. 33. C. de decur. l. 10. C. de dignit. l. milites 8. C. de quæst. quoniam milites Christi quasi sunt. Ex quo fundamento.* 12. Beneficium competentæ habere feruntur quæ & communis Dd. sententia & in praxi recepta est, *Panorm. & alii ad cap. 3. extr. de solut.* 13. Olim Episcopalis *auth. Episcopalis C. de Episc. & Cler.* Hodie quævis Clericalis dignitas liberat à patriapoteestate *Gud. de jur. noviss. lib. 2. c. 13.* 14. Clericis ut dignioribus magis creditur *l. ob carnem §. fin. de test. l. majorem §. 1. de pact. De religiosis ut providis & honestis non est verisimile quod suæ salutis obliti ac juramenti religione contempta*

tempta, falsum testimonium ferunt cap. 4. extr. de procurator.
 Sed hæc uti incidenter & breviter dicta sunt ita latius exequi hujus non est loci. Paucula tamen per transennam quasi significare libuit, ne de Summa Magistratus politici agens potestate, Ecclesiastici Ordinis, honoris, authoritatis, potestatis oblitus videar.

MEDITATIO SECUNDA.

*Ad §. 9. Inst. de Jure Naturali gentium
& Civili.*

Sine scripto jus venit quod usus approbavit nam diuturni mores consensu utentium comprobati legē imitantur.

Postquam Imperator §. 3. *Inst. de I. N. G. & C.* duas juris fecit species, his verbis: *Constat autem jus nostrum quo utimur aut scripto aut sine scripto, ut apud Græcos τῶν νόμων οἱ μὲν ἔγγραφοι οἱ δὲ ἀγγραφοι.* Jamq; intermediis 6. §§. sex scripti juris species absolvit, jus non scriptum quod nihil aliud est quam consuetudo, das Herkommen / der Gebrauch / die Gewonheit aggredditur: & quemadmodum quamlibet scripti juris speciem superius à causa efficiente descripsit (lex enim ait quod populus: Plebiscitum quod plebs; Principum placitum quid Princeps constituit) ita & hanc definiit à causa efficienti *jus quod usus approbavit.* Ratio est, quia diuturni mores consensu utentiū approbati, legē imitantur. Tacita Ergo populi voluntas jus non scriptum efficit, quod clarè indicat

dicat Julianus in l. 32. ff. de ll. S. 1. quæ sine ullo scripto probavit populus, tenebunt omnes, nam quid interest suffragio populus suam voluntatem declaret in rebus ipsis & factis. Quare rectissime etiam illud receptum est ut leges non solum suffragio legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur & Hermogenianus in l. 35. ff. eod. Sed & ea quæ longâ consuetudine comparata sunt ac per annos plurimos observata veluti tacita populi conventio non minus quam ea quæ scripta sunt jura servantur. Hinc sequitur

Axioma I.

Solus tacitus consensus Utentium efficit consuetudinem propriè dictam.

Exegetis.

PRO basi & fundamento hoc equidem Axioma omnis de consuetudine discursus ponendum esse duco: quod uti à multis haud rectè satis perpensum, tantas parit in hac materia difficultates, ut etiam Georg. Lopetz. *animad. cap. 5.* dicat: hac in re tam inconstantes esse tamque in aperta luce cœcutire Doctores, *Ut referendi improbus, improbandi incassus futurus sit labor*; ita hic attentius consideratum, multos scopulos evitandi monstrabit viam & ad vulgo consuetas quæstiones respondendi. Ut sunt 1. Quis possit introducere consuetudinem. 2. Quænam sint requisita. 3. Quis effectus introductæ. Primam quod attinet, liquet ex textibus superioribus hoc jus à populo introduci, cujus tacita voluntas ex ipsis factis constans cur non idem haberet robur, quod expressa, forte ad interrogationem Consulis proposita? *d. l. 32. ff. de ll.* Contra colligas: quid roboris habeat jus ex tacito collectum consensu illorum, qui etiam expressissimâ voluntate jus condere prohibentur, alterius jussu

jussu reguntur? Innuit ergo satis *d. l. 32.* qualis debeat esse populus ad jus non scriptum introducendum habilis, talis nimirum, qui & scripto jus constituere potest, hoc est, in statu populari constitutus: In Monarchia si quid fecerit populus contra leges, id, quamdiu Princeps non contradixerit cum sciret, observari potest; sed tamen ita, ut Princeps id jure suo tollere, nec id juris virtutem per se habere possit. De Secunda quaestione tenendum breviter, unicum tantum esse consuetudinis requisitum scil. tacitum populi consensum, qui probatur exactibus *d. l. 32.* longo tempore frequentatis §. 9. *Inst. ibi diuturni mores d. l. 32. l. 35. ibi per plurimos annos frequentata.* Quot autem numero requirantur actus, quantum temporis desideretur, res facti est, & pro varietate circumstantiarum variabilis. Alii enim actus aliis luculentiores sunt, ad docendam consuetudinem: & unum decennium melius tacitum hunc populi docere potest consensum, quam aliud vicennium. Unde jus nostrum civile numerum actuum aut annorum determinare nec voluit, nec accuratè potuit, sed tutius judiciali committit arbitrio, quibus ex factis, quo tempore firmatis populus in jus aliquod consensisse coargui possit nec ne. Nec interest judiciales fuerint actus an extrajudiciales: dummodo de tacita populi voluntate testentur. Ita liberi populi tacito consensu introductum jus (ut ad tertiam quaestionem veniamus) eundem effectum habet, quem jus scriptum, hoc est legem imitatur §. 9. *b. n. legem interpretatur l. minime 23. l. si de interpretat. 37. ff. de ll.* Jus novum obligans omnes inducit *d. leg. de quib. 32. ff. eod.* Unde & ut lex posterior alias anteriores abrogat *arg. d. §. 9. l. 32. junct. l. ult. ff. de ll.* huic tamen valde obstat *l. 2. C. quae sit long. consuet.* Ubi ait Constantinus: *Consuetudinis ususq. longævi non vilis auctoritas est, verum non usq. adeo sui valitura momento ut legem vincat aut rationem.* Alii Constantinum loqui

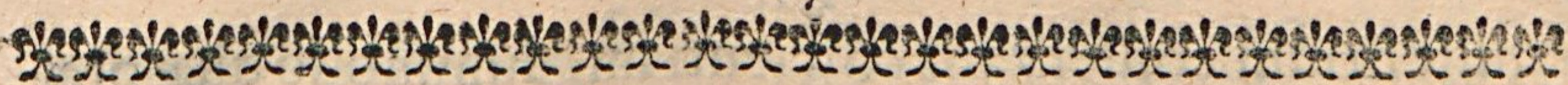
D

de

de consuetudine irrationabili dicunt, alii inter vinecre legem & abrogare distinguunt. Neutrum placet. Ego Constantino Christianismum introducenti, multa circa Politica & Ecclesiastica novanti, identidem occentam hanc suspicor cantilenam: *contra usum longævum idesse*. Eâ occasione rescriptam puto dictam legem, istum in sensû: longævi usus tantam non esse authoritatem, ut possit legem in statu Monarchico (ut tunc erat) ab Imp. latam, aut rationem scilicet divino juri nixam, vincere. Quod autem consuetudinem legem abrogare dixi, id minimè ad desuetudinem (quæ propriè consuetudo non est) extendendum, V. Gr. cum non accidit casus legis, vel si accidat quidem, at homines eâ lege in casu non utantur, certè lex inde non erit mutata, quoniam voluntas abrogandi ex actibus docenda contrariis; qui tamen hic desunt. Hæc vera puto principia, ex quibus omnia circa hanc materiã fluere videntur. Certè non opus est, quærere an mulier etiam possit introducere consuetudinem? quod Barthol. *in l. 1. ff. de ll. negat*: An familia possit introducere consuetudinem *de quo* Boër. 28. 158. & 228. Quot actus requirantur: quot anni: quot testes ad probandum: an doctori de consuetudine testanti sit credendum? (Ego aliquando annoso rustico hac in re plus fidei habuerim,) Quatenus consuetudo debeat esse rationabilis: quatenus requirat scientiam & consensum Principis, quales introduci non possint. Quæ, ut puto, omnia ex superioribus genuinis principiis deducuntur, feliciùs quam copiosarum authoritatum centonibus firmantur. Hos qui desiderat, adeat Gail. 2. *obs.* 41. Schneidevv. *ad Inst. de Jure Naturali* G. & C. Petez. *ad Tit. C. quæ sit longa consuetudo*. Hahn. *ad Wesemb. d. ll. Mynf.* 6. *obs.* 44. Hunn. *in Encycl. p. t. lib. 4. cap.* 10. Klock. *Vol. 3. cons.* 101. Fab. *ad Gail. 2. obs.* 31. & *seq.* &c.

MEDI-

MEDITATIO TERTIA

Ad l. 3. ff. de Usucap.

Usucapio est adjectio domini per continuationem possessionis temporis lege definiti.

Exegetis.

PUlchrè Gajus *lib. 21. ad Edictum Provinciale* ait: *Bonò publicò usucapio introducta est, ne scilicet quarundam rerum diu & ferè semper incerta dominia essent, l. 1. ff. de usurp. & usucap. & ut litium tollatur immortalitas. ult. ff. pro suo, nec possessores amittendarum rerum metu semper torquerentur. l. 7. C. de præscript. 30. Annor.* Usucapio damno est Dominis, bono est Reipublicæ, cui quæ salutaria sunt, non tantum pro legitimis reputantur sed etiam privatorum commodis præferuntur, *l. 3. C. de primipilo Grot. (idhiscè confirmat) de Jure belli & pacis. lib. 3. cap. 20. §. 7. Alibi diximus res subditorum sub eminenti dominio esse civitatis, ita ut civitas, aut qui civitatis vice fungitur iis rebus uti, easq; perdere & alienare possit, (ita tamen ut id post compensetur,) non tantum ex summa necessitate, quod privatis quoque jus aliquod in aliena concedit, sed ob publicam utilitatē, cui privatas cedere illi ipsi voluisse censendi, qui incivilem cætum coierunt.* Nititur ergo suam usucapio æquitate, nec naturali nec divino juri (quo non tantum non prohibitam, sed & Jephtham præscriptionis jure adversus Ammonitas usum. *Judic. 11. vers. 28. legimus*) contraria; Unde nec impium est præsidium, ut ex *Novell. 9. quidam* ajunt, sed honesta acquirendi juris civilis ratio *l. 3. h. tranquillam etiam*

D 2

acqui-

acquirentium conservans cōscientiam, dummodo quæ præcipiuntur observentur, & adhibeantur requisita. Hæc duo facimus, unum ex parte objecti, rei scilicet usucapiendæ, quæ habilis esse debet: alterum ex parte subjecti personæ scilicet possidentis: de quibus nunc obiter

Axioma I.

Res usucapienda habilis esto.

Exegetis.

VT brevi delineatione ex recepto jure usucapionis ostēdam materiam, missis laciniolis digressionibus & veteris juris differentiis, ipsa requisita statim aggredior, & primo quidem habilitatē ratione objecti: quæ rursus duplex est, intrinsecasive ex natura ipsius rei dominium possessionemve respicientis, vel extrinsecas, scilicet in favore Domini fundata. Ex Natura sua acquiri, adeoque nec usucapi possunt. 1. Liber homo §. 1. *Inst. h. t.* 2. Res divini juris §. 8. *Inst. de Rer. Divis.* 3. Res publicæ, & universitatis, l. 9. *ff. h. t.* Huc refer res Fisci. l. 18. *ff. de usurp. & usucap.* Item Municipiorum d. l. 9. 4. Res incorporales, quia possideri nequeunt, l. 9. *ff. de usurp. & usucap. l. 3. prin. ff. de acquir. poss.* quoniam tamen quasi possidentur, Justinianus id mutavit, ut nunc quidē servitutes ad instar rerum immobilium usucapiantur l. 2. *C. de servi. & aqua l. un. C. de usuc. transf. l. ult. C. de pres. long. temp.* ad quod nec titulo opus est, nec scientiā Domini, l. si quis diuturno 10 *ff. si servi vindic.* 5. Jurisdictio & regalia, quatenus non sunt in patrimonio privatorum. 6. Olim prædia provincialia. *prin. Inst. de usucap.* 7. Res meræ facultatis ut jus reluendi & retrovencionis arg. l. 2. *ff. de via publ. secundum Dd. commun.* Ratione favoris

favoris domini cum solius, tum conjuncti cum delicto aliquo prohibentur usucapi. 1. Res furtivæ & vi (expulsivâ & ablativâ non compulsivâ l. 3. C. de his quæ vi metuve) captæ, idque ex l. Atinia, nisi in veri Domini potestâtē reversæ fuerint, §. 2. 3. Inst. d. tit. l. 24. §. 1. l. 4. §. 6. & seqq. ff. de usurp. & usucap. Quid autem de partu ancillæ furtivæ vid. l. 4. §. 15. 10 §. ult. l. 33. prin. ff. de usur. & usucap. item l. 48. ff. de furt. videtur dissensus Jctorum. 2. Res præfidi contra l. Juliam repetundarum datæ. l. 8. ff. ad l. Jul. repetun. 3. Res pupillares l. 48. ff. de acquir. rer. domin. l. 10. ff. qui servi amitt. l. 3. C. de præscrip. 30. Annor. nec incepta contra defunctum usucapio continuatur contra pupillos. 4. Res minorum ex constit. Justin. l. fin. C. in quibus causis restit. in integ. non est recess. Contra quos tamen hodie præscriptio 30. Annorum procedit. l. 3. C. de præscrip. 30. Annor. addet. unica C. si advers. usuc. d. l. final. 5. Fundus dotalis l. 16. ff. de fund. dotal. 6. Res testamentò alienari prohibitæ. l. ult. §. 3. Commun. de leg. Tantum de objecto, sequitur subjecti Qualitas.

Axioma I I.

Omnis usucapiens 1. Possessionem, 2. Continuata, 3. Per tempus legitimum, habeto.

Exegetis.

Tres hasce conditiones l. 3. n. non obscure innuit, quæ cum usucapionis materiam firmè comprehendant, præcipuam, singillatim pleniùs videndæ.

Axioma

Axioma III.

Possessio hîc civilis bonâ fide & justô
titulô munita intelligitur.

Exegetis.

Non quævis hic sufficit possessio, cum enim alia naturalis sit, quâ quis rem citra affectionem Domini tenet, alia civilis, quâ quis rem *ψυχῆ δεσποζούσῃ*, opinione Domini tenet exclusâ naturali, soli civili hic locus est *l. 13. ff. de publi. in rem Act. l. 22. §. 1. ff. de noxal. Act. junct. l. 25. ff. de usurp. & usucap. §. 4. Instit. per quas person. nob.* Atque ad hanc Domini opinionem fides requiritur. *prin. Inst. de usucap. l. 2. C. de præscr. long temp.* Quæ nihil aliud est quam justa opinio de dominio rei ad se pertinente, sive rei alienæ ignoratio. *l. bonæ fidei 109. de V. S. l. 21. C. de furt. l. 32. §. 1. ff. de usurp. & usucap.* Quid? Dubitanse est in bona fide? nō videtur *gloss. in c. fin. extr. de præscrip.* sufficit autē hanc bonam fidem ab initio, id est tempore apprehensæ possessionis adesse. *l. 48. §. 1. ff. de acquir. dom. l. pen. §. ult. ff. pro empt. Nov. 119. c. 7. l. 15. §. ult. ff. de usurp. & usucap. non obstante malâ fide superveniente d. l. 48. l. 2. prin. ff. pro empt. l. 4. §. 16. ff. de usurp. & usucap.* In emptione verò, rei traditæ contractûs inspicitur tempus *l. 48. in fin. ff. de usurp. & usucap. l. 2. §. 1. pro Empt.* Aliter de jure canonico, juxta quod sine continua bona fide, nulla currit præscriptio *c. ult. extr. de præscript. ubi Innocentius Tertius: Quoniam omne quod nō est ex fide peccatū est. Synodali (in concilio id constitutū Lateranensi) judiciō definimus, ut nulla valeat absq; bona fide præscriptio, cum generaliter derogandū omni cōsuetudini, & constitutioni, quæ absq; mortali peccato non potest observari. Digna mehercule ratio! dignum patellâ operculum!*

Praxis

Praxis tamen sequitur Myns. 4. obs. Gail. 2. obs. 18. Justum etiam titulū jura requirunt, *prin. Inst. de usucap. l. fin. ibi: Ut in omnibus justo titulo. C. de usu. transform. l. ult. C. de usucap. pro hered. l. 24. C. de R. V.* Titulus autem hic nihil aliud est, quam justa ad dominium transferendum habilis causa, ut emptio, venditio, donatio, dotis datio, legatum, *l. 27. ff. de usurp. & usucap. l. 55. de ob. Act. l. 3. §. genera ff. de acquir. poss. l. 1. in fin. l. 2. ff. de publ. in rem Actio. Transactio l. penult. C. de usucap. pro empt. l. 29. de usucap. Judicatum l. 17. eod. Noxæ deditio. l. 4. & 5. ff. de public. in rem act. Pro suo l. 2. ff. pro scio.* Sed quid de titulo pro hærede dicemus? Magna super hoc controversia inter patres Cyn. in *l. 2. C. pro hered. & textus variare videntur. vid. §. 4. Inst. de usucap. l. 4. C. de præscript. long. temp. l. ult. C. eod. de usuc. pro hered. l. penult. ff. eod.* Major est res, quam ut hîc à corrente calamo expediri possit; aliàs rogat⁹ hæc in consonantiam redigere tentabo. Illud interim certum, quod error falsæ causæ usucapionem impediatur. *§. error. Instit. de usucap. l. ult. C. de usucap. pro donat. l. 27. ff. de usurp. & usucap. nisi prægnans forte sit errandi causa, qualis in l. quod vulgo 11. ff. pro emptor. & in l. ult. ff. pro suo, traditio tamen falsâ causâ justificat. l. hominē 3. l. si ancillâ in f. 4. ff. pro scio.* Hæc se ita quidem in usucapionibus habent, à quibus differt præscriptio, quæ definiri potest: *Adjectio domini l. 2. C. in quibus causis cess. long. temp. præscript. Auth. nisi tricennalis. C. de bon. mat. quod per cōtinationē, tēpore legitimo acquisitū, jure tantum exceptionis adversus priorem Dominum tueri. l. 1. l. 5. l. 11. C. de præsc. long. temp. 8. in princ. C. de præsc. 30. vel 40. ann. & in rem utili actiōe ab extraneo repetere possum⁹, d. l. in princ. C. de præsc. 30. vel 40. Ann. Cujac. ad l. 4. ff. de usucap. in fin. & in par. Cod. de præscript. long. temp. Donell. 5. Comment. 31. in fin. Ad hanc nec titulō opus est, nec bonâ fide, l. 3. l. 7. l. 8. §. 1. & 2. C. de*

*de præsc. 30. Ann. multo minus, in immemoriali dubii est præ-
 scriptione, quæ vulgò privilegii vicè obtinere dicitur. Vafq.
 2. Illustr. quæst. 81. n. 13. De jure Canonum autem, ut supra
 monitum, cum mala fide nec centum nec mille annis, nec in
 æternum præscribitur, quod & in civili foro servandum, infi-
 niti volunt practici. Gail. 2. obs. 18. Mynf. 4. obs. 6. Carpz. lib.
 1. resp. Elect. tit. 4. respons. 40. num. 10. & seqq. & Jurisp. For.
 p. 2. cons. 3. defin. 8. Meichsner. tom. 1. decis. Camp. Imp. 24.
 num. 15. Wesemb. in par. ff. de pact. num. 9. & cons. 50. num. 32.
 Ratio quod in materia præscriptionum tanquam spirituali,
 animæque salutem concernente, jus Canon. sequendum,
 mihi neutiquam placere vult; Laudo Ferrarium, qui eam
 multùm fatuam appellat. pract. Papiens. in form. respons. rei
 conu. verb. præscriptionis n. 28. quia in contractibus,
 si interveniat deceptio, etiam vertitur animæ periculum, ne-
 que ideo in iis semper sequendum Ius Canonicum. Serve-
 tur ergo (ait: licet ipse Catholicus) *Jus Canonicum inter Cle-
 ricos, qui portant conscientiam in caput, quo abjecto eorum
 conscientia abjicitur.* A quibusdam tamen distinctio adhi-
 betur inter præscriptionem quæ descendit ex facto possi-
 dentis, & negligentia agentis. Alii rem ita temperandam
 censent, ut jus Canon. procedat, cum manifestè de mala fide
 constat, post 30. annos præsumatur tamen bona fides, donec
 mala prohibetur, post centum autem talis probatio non ad-
 mittatur. Bach. ad Treut. vol. 2. disp. 22. th. 6. lit. A.*

Axioma. IV.

**Possessio in usucapionibus & præscriptio-
 nibus continua esto.**

Exegetis.

HOc est etiam quod & 2. Axiomate desideravimus, ut sci-
 licet possessio continuata sit juxta l. 3. n. ibi, continuationē
 add.

add. l. 20. l. 31. §. 1. ff. eod. l. 2. C. de præsc. long. temp. §. diutina
 Instit. de usuc. ab omni interruptione libera, siue ea fiat natu-
 raliter & propriè dejectione l. 5. ff. de usurp. & usucap. siue ci-
 viliter & impropriè, cum scilicet possessor in retentione qui-
 dem manet, sed tamen effectus possessionis interrumpitur,
 hodie non tantum litis contestatione, l. 10. ff. de acquir. possess.
 l. 26. ff. de R. V. sed etiam citatione & denunciatione judicia-
 li, aut si ea haberi nequeat, extrajudiciali testato facta. l. 2. C.
 de annal. except. Novell. 119. c. 7. Mutatio autem personæ
 possessionem non statim interrumpit, successor enim non so-
 lum universalis, sed & particularis ex Constit. Impp. §. 7. &
 8. Inst. de usucap. continuare potest possessionem ab authore
 coeptam. Diversimode tamen. Universalis enim successor,
 cum in vitia possessionum à majoribus contracta succedat, l.
 vitia C. de acquir. possess. l. cum heres 11 ff. de divers. & tempor.
 præscript. à defuncti mala fide (si nimirum is eam rem posse-
 derit ut suam, sciens esse alienam) impediatur usucapere, li-
 cet se suâ velit tueri possessione, d. l. 11 ff. de divers. & tempo-
 ral. d. l. 11. C. de acquir. possess. l. 4. §. 15. ff. de usurp. & usucap.
 Singulari successor, si ex sua persona tantum tempus compu-
 tare velit, auctoris mala fides haud obest. l. 4. C. de rei vind. l.
 2. §. 17. ff. pro empt. l. 13. §. 1. ff. de acquir. possess. l. 5. ff. de divers.
 & tempor. præscript. vide tamen auth. mala fidei C. de long.
 temp. præscript. Illud hîc notandum, quod usucapio & præ-
 scriptio hostilitatis tempore non currat, sed quasi dormiat.
 c. ex præmiss. 10. ext. de præscript. quod non iniquè ad pestis
 vel simile calamitosum tempus extenditur, si modo justiti-
 um sit. Quæ sententia etiam à praxi non aliena, & ratione.
 Siquidem non valenti agere non currit præscriptio, l. 1.
 C. de Annali exceptio. Wesenb. ad ff. de usucap.
 num. 14. ibique Hahn.

E

Axioma

Axioma V.

In usucapionibus & præscriptionibus. tempus lege definitum spectandum.

Exegetis.

UT tandem ad ultima *l. 3. n.* verba, & possessionis qualitatem ultimam perveniamus, nunc de vario usucapionum & præscriptionum tempore agendum. Omnes autem actionum & negotiorum terminos, à momento usque ad tempus infinitum (quos aliquando collectos hujus destinaveram acroamatis loco, fortè adhuc olim proditurus) hinc cumulare haud integrum est. Principes tantum species dabo, quæ quidem spectant ad annum, biennium, triennium, quadriennium, quinquennium, decennium, vicennium, tricennium, quadragenale, quinquagenale, centenale & tempus infinitum. Anno usucapiebantur olim res quævis mobiles, *princ. Instit. de usucap.* hodie secus est. Anno etiam præscribitur omnibus actionibus prætoriiis pœnalibus, *princ. Instit. de perpet. & temp. act. l. in honorariis 35. ff. de Ob. & Act.* exceptâ actione furti manifesti *d. pr. Inst.* Rei persecutoriæ similiter annales sunt, si contra, secus si præter jus civile dantur *d. l. 35. vers. sed cum l. 20. §. 6. ff. de Novi oper. nunc.* A qua forte excipienda actio Pauliana, quæ annalis quoque *l. 1. t. t. ff. de his quæ in fraud. cred.* De injuriarum actione ergo judicandum: Prætoria, verbis facta convitia coërcens, anno terminatur *l. 5. C. de injur.* ex supradiçto fundamento. Terminatur etiam actio injuriarum ex *L. Cornelia* de reali injuria anno: sed ob favorem *ἀπονοδείας*. Quid enim absurdius, quam propter colaphos ante 30. annos impactos hodie injuriarum agere velle? Quæ sententia Excellentissimi Jcti Frisii D. Wissenbachii magis placet, quam cõmunis Dd. opinio, praxi licet probata. *Mynf.*

5. obs. 7.

5. obs. 7. Sand. 5. decis. 8. def. 3. Ex eadem ratione criminalis injuriarum actio anno finietur. Publica autem accusatio ex *l. unic. C. de fam. libell. l. 10. C. de Episc. & Cleric.* excipienda, ut & actio ex moribus nata ad palinodiam; Annum autem intelligo utilem non continuum, quia cum Prætor annum dicit, Jcti eum ut plurimū de utili interpretantur. *l. 1. junct. l. 6. ff. de calumn. l. 38. ff. de ædil. edict. junct. l. 19. ff. eod. l. 1. prin. junct. §. 39. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. hanc autem ff. si mul. vent. nomine. facit & l. 1. ff. si is qui test. lib. juss. l. 2. §. 13. ff. de vi bon. rap.* Bienniō olim usucapiebantur res immobiles Italici soli *princ. Instit. de usucap.* quod etiam mutatū. *l. un. C. de usucap. transform.* Huc referas actionē de dolo *l. fin. C. de dol. mal.* Trienniō hodie usucapiuntur res mobiles, §. 1. *Inst. d. t.* etiam Ecclesiasticę *auth. quas actiones C. de SS. Eccles.* Quadrienniō præscribitur à privato contra Fiscum, & contra, §. *ult. Inst. d. t. l. 3. & tt. C. de quadrienn. præscript.* Quinquenniū excludit querelam inofficiosi, *l. 34. C. de inoff. testam.* Accusationem adulterii. *l. 5. C. ad L. Jul. de adult. Peculatūs l. 7. ff. ad L. Jul. pecul.* Controversiā statūs defuncti. *d. t. C. de stat. defunct.* Decenniō hodie res immobiles inter præsentēs, §. 1. *Inst. h. l. 9. penult. & ult. C. de præf. long. temp. l. un. C. de usucap. transform.* Præsentēs autem sunt qui in eadē provincia domicilium habent. *l. final. §. sancimus. ibiq. gloss. C. de long. temp. præscr.* Quod si quis años aliquot absens, aliquot præsens fuerit, adjiciuntur tot decennio; quot absens fuit. *auth. si quis. C. de long. temp. præsc. Nov. 119. c. 7.* Vicenniō res immobiles acquiruntur inter absentes. *d. princ. Inst. h.* Atq; hic terminus est plerarumq; actionū criminalium & publicarum accusationū *l. 12. C. ad L. Jul. de fals.* ut & accusationis pacis publicę. *Gail. de pac. pub. 1. c. 20. Mynf. t. obs. 35.* Hęc & præcedens regulariter longi tēporis præscriptio vocatur, *ff. & C. de long. temp. præsc.* Tricennali, quæ juri *ff. incognita in Codice prodita, l. 8. & tot. t. C. de præsc. 30.*

annor. longissimi temporis vocatur præscriptio, præscribitur rebus immobilibus, cum nulla bona fides aut titulus adest (de jure civili scil. ut supra dixi) & actionibus personalibus, *l. 3. 4. & ult. C. de præscr. 30. vel 40. annor. l. 1. C. de annal. exc.* Exceptis tamen quibusdam. Quadragenalis est, quæ & Ecclesiastica dicitur, quia rebus temporalibus immobilibus, Ecclesiæ & similibus præscribit, *auth. quas action. C. de SS. Eccles. Nov. 111. cap. de quarta cap. ad aures. ext. de præscript.* An autem Ecclesia Romana eodem cum cæteris jure gaudet? an vero centenariam præscriptionem desiderat? placet prius Juri civili. *d. Nov. 111. Nov. 131. cap. 6.* Posterius de jure Canonico certum. *c. eum vobis 14. extr. de præscr. cap. vet. caus. 16. q. 3.* Hypothecariæ etiam actioni ab ipso debitore ejusve hærede 40. annis præscribitur, *l. 1. §. 1. de præscr. 30. Annor.* Quinquagenalis, aleâ amissi & soluti repetitioni obstat. *l. ult. C. de aleat.* Centum autem annis rebus civitatum præscribitur. *l. fin. C. de SS. Eccles. & Principis. l. competit. 6. C. de præscript. 30. annor.* Licet autem propriè à centenali tempore differat immemoriale; plerumq; tamen tempus centum annorum, illo etiam nomine venit, quod communis humanæ vitæ terminus habeatur centum anni. *Nov. 9.* Et hoc immemoriale tempus, quia quasi infinitum est moraliter, ideo ejus silentium ad rei derelictæ conjecturam semper sufficere videtur. *Hug. Grot. de jur. belli. & pac. lib. 2. cap. 4. n. 7.* Addendum de tempore: naturaliter hic id non accipi, hoc est de momento in momentum, *l. 3. §. minore. ff. de minor.* sed civiliter, de die in diem *l. 134. de V. S. l. 6. ff. h.* ita ut postremus dies cœptus habeatur pro completo, *l. penult. ff. de divers. & tempor. præscript.* Colophonis loco moneo, damnandum esse errorem vulgi in foro, qui ex capite justæ ignorantie adversus præscriptionem 10. 20. 30. annorum restitutionem in integrum concedit, quod uti in praxi verum, ita ex ratione juris falsum. *l. ult. C. de præscript. long. temp. l. 3. l. 4. C. de præscript. 30. vel 40. Annor.*

MEDI.

*****

MEDITATIO QUARTA.

Ad l. si donationum 22. C. de nupt:

Iidem AA Hierio Præfecto.

SI donationum ante nuptias, vel dotis instrumenta defuerint, pompa etiam aliaq; nuptiarum celebritas omittatur: nullus existimet ob id deesse rectè aliàs initio matrimonio firmitatem, vel ex eo natis liberis jura posse legitimorum auferri, inter pares honestate personas nulla lege impediante, consortium, quod ipsorum *consensu atque amicorum fide firmatur.*
dat. 10. Kal. Mart. Constantinop. Felice & Tauro Conss. 428.

Tanta vis, tanta est rituum potestas & solennium apud vulgum ceremoniarum, ut clavum Herculi faciliùs extorseris, quam vulgo quantivis pretii à majoribus profectam ceremoniolam. Qui certe improvidâ ductus superstitione, quod honestâ ratione solenniter constitutum, statim pro requisito formali, summèque necessario colit: sanctiùs sæpenu-mero quam ipsum Principale, aut divini Numinis præceptum. Laboravit hoc malo Gentilismus; laboravit & ipsa sacra Ecclesia, vel ipso conquerente Salvatore.

Inter cæteros autem qui supersticiosi ritibus abunda-

E 3

bant

bant actus. Nuptias non ultimum obtinuisse locum neminem latere potest, nisi qui forte in jure hospes & Historiis. Fiebant coemptiones, auspicia, vota, deductiones solennes in domum Mariti, velabatur nupta, accendebantur faces, ungebantur postes aliæque in numeræ istiusmodi nugatorix & superstitionis solennitates diversæ, pro diversitate locorum; Vid. *Orat. extemp. p. 257.* Quas apud Romanos in tantum invaluisse ex l. hac & aliis videre est, ut etiam dubitatum sit, an Matrimonium contrahi possit absque illis. Hac occasione talis Imperatori Valentiniano & Theodos. propositus hujus legis est casus: Matrimonium contractum est, at nudo duntaxat consensu, qui quidem amicorum fide probabatur, at nihil quidquam consuetorum tum temporis habebat adhibendorum. Deerat instrumenta dotalia ac donationum ante nuptias. Deerat pompa ac omnis consueta celebritas: unde dicendum erat, non Matrimonium contractum esse, sed concubinatum; qui tum permissus & frequens erat, proxime ad matrimonium accedens: Sic, ut Paulus dicat differre concubinam ab uxore solâ animi destinatione *l. pen. ff. de Conc. & delectu lib. 2. sent. 20.* & Ulpian. *l. 49. §. 4. de legat. 3.* nil nisi dignitate differre: parvi etiam interesse an uxori, an concubinæ legetur, *Hatys. de feud. cap. 7.* Hinc uti una tantum uxor, ita una tantum poterat haberi concubina *Novell. 89. cap. 12. §. si verò,* nati ex concubina Patri & Matri certo modo succedebant *Nov. 89. cap. 12.* Concubina domo expelli non poterat sine causa, nisi quartâ parte substantiæ viri relictâ. *Novell. 74. §. quon. aut. Gud. de jur. Noviss. lib. 1. cap. 10.* Liberi tamen ex Concubina nati pro legitimis habiti non fuere, sed naturales tantum dicti. Atque ideo jus legitimorum liberis in proposito simplici consensu firmato consortio competere non videbatur. Quo facit donatus, qui ad hæc verba *Æneæ in 4. Æneid.*

Nec

Nec conjugis unquam.

Prætendi tædas, aut hæc in fœdera veni.

*Functus sum, inquit, tibi, sed illud non potest conjugium vocari: non enim semper viri & mulieris conjunctio matrimonium facit. Quale enim Matrimonium, ubi nulla ex more solennitas, faces nulla, nulla ipsius fœderis consecratio? Verum enim vero frustra obstante horum omnium defectu, Valentinianus & Theodosianus Præfecto suo Hierio rescribunt nulum existimare debere, ob id Matrimonio deesse firmitatem, aut natis liberis jura posse legitimorum auferri, quia nulla lex impediatur conjugium, quod consensu per amicos probato firmetur. Atque hæc simplicitas à jure naturali & divino non aliena. Sed ad quid verba illa in *l. hac inter pares honestate personas?* Cautissimè ab Impp adduntur. Imparitas quandoque matrimonium impediabat in totum ut inter Præsidem & Provincialem *l. 38. l. 57. l. 65. ff. d. Rit. Nupt.* tutores ejusq; ascendentes descendentes & pupillam *l. 26. 59. 60. 64. 66. de Rit. Nup.* Lege Juliâ Senator ejusq; filius non poterat ducere Libertinam *l. lege Julia 44. §. 1. de Rit. nupt. l. lege Papia 23. ff. eod.* aut objectam (egena non excipiebatur) personam, veluti ancillam tabernariam, scenicam, eamve quæ mercimoniis publicis præfuerat. *l. humilè vel abject. 7. C. de incest. & inut. nupt.* Quandoq; præter consensum tabulas requirebat nuptiales, ut si Senator permissu Principis duceret mulierem scenicam vel vilis conditionis, ut & in nuptiis Illustrium & similibus, de quib. variæ constitutiones in *Nov. 18. §. ult. Nov. 22. Nov. 74. §. 1. Nov. 78. Nov. 117. §. quia vero* vide Gud. de jur. noviss. lib. I. c. 9. ex quo varia horum jurium mutatio apparet. Res de jure noviss. eo rediit, ut Justinus (error enim in nomine *l. 23. C. de nupt* quæ Justiniano adscribitur) in favorem Justiniani, cujus Theodora scenica fuerat, legem illam *Imp. 23. ff. de nuptiis* fecerit, eaq; matrimonium Illustris cum scenica confirmavit,*

mârit, si modo Principale accedat rescriptum, & dotalia Instrumenta, quod Justinianus in gratiam Theodoræ suæ ampliavit, ut etiam citra rescriptum omnes nuptiæ solo consensu consistant, dummodo Illustres tabb. addant dotales N. 117. cap. 4. ibi: *qui maximis decorati sunt dignitatibus usq; ad Illustres, non aliter nuptias celebrare, nisi dotalia scribatur instrumenta, nisi tamen aliquis, antequam mereretur has dignitates, ex affectu solo duxit uxorem, tales enim nuptias ante dignitates factas & post dignitates legitimas manere præcipimus.* Causa in lege nostram memoratæ parilis cōditionis hinc apparet, & extra talem casum nil solennitatis, festivitatis, aut cujusquam præterea rei ad firmitatē desiderari Matrimonii, ex luculento hoc legis tenore cōstat: unde indubitata sequuntur axiomata:

Axioma I.

Nuptias solus facit consensus.

Exegetis.

Solum consensum perficere nuptias, ita ut ad substantiam earum nihil requiratur præterea, non dubito juris esse naturalis, juris etiam divini. Sive enim naturalem rimeris rationem; sive saniorum scrutaris gentium pluriumque mores, sive sacrum Codicem & sanctos adeas Patriarchas; perfectionem societatis conjugalis ex consensu utriusque in idem placitum nasci deprehendes. Fatendum quidem quosdam apud populos hanc simplicem ac liberrimam conjugium contrahendi firmitatem, diversis sæpe solennitatibus intricatam fuisse, uti & ipsam personarum, aëris, maris, littorum, fluminum, riparum, portuum, alveorum, Insularum, banniferini aliarumque rerum libertatem naturalem restrictam novimus: Romano tamen nostro Jure simplici consensu validissimè constare nuptias, uti lex hæc nostra. 22. indubitatum reddit, ita & innu-

meris

meris aliis confirmatur Nov. 22. c. 3. ibi: nuptias affectus alter-
 ternus facit. Nov. 74. cap. 4. ibi: quia enim antiquis promulga-
 tum est legibus, & à nobis ipsis sint hæc eadem constituta, ut et-
 iam nuptiæ extra dotalia documenta ea solo affectu valeant &
 rata sint Nov. 117. c. 3. eum ex solo affectu matrimonium possit
 consistere & d. Nov. 117. c. 4. qui ex affectu solo duxit uxorem
 (paulo post) tales nuptias legitimas esse præcipimus, si neque
 hæc sufficiant adde l. 30. d. R. I. l. 24. ff. de Rit. nupt. l. 31. eod.
 l. 3. §. 1. de donati: inter virum & uxorem l. 9. C. de Nupt. Ex qui-
 bus immotum hoc sequitur etiam axioma;

Axioma I I.

Nec deductio in domum Mariti, ad perfe-
 ctionem nuptiarum requiritur.

Exegetis.

Vesperâ nuptialis diei tres pueri prætextati, patrimi &
 matrimi novam nuptam domum ducebant, ita, ut duo
 eandem tenerent, tertius faces præferret quinque, ex spina
 alba confectas in honorem, ut putatur, Cereris. Ipsa nupta
 flammeo circa caput velabatur & cingulo ex lana confecto,
 (quod cestum appellabant) præcingebatur. Id Herculanæo
 nodo vinctû, fausti ominis causa vir solvebat, quo scilicet, fe-
 lix esset in generando, ad instar Herculis, qui unâ nocte cum
 quinquaginta virginibus concubuisse, omnesq; maribus gra-
 vidas reddidisse fertur. Mulier ædes intrans suillo vel lupino
 adipe postes lanâ ungebat, ne quid mali medicamenti infer-
 retur, post fores lanâ coronabat, cingebat. In ipsa domo aquâ
 & igni accipiebatur, colum secum ferebat & tandem in pelle
 lanata cõsidebat. *Borch. de grad. ex Plutarch. Festo Plin. Pom-*
pon. Hæc est cujus toties in jure mentio fit deductio. Hanc,

F

requi-

requisitum formale esse, sine quo Matrimonium consistere non potest, sunt qui ita contendunt, ut ipso Triboniano doctiores hic sibi videantur, nec multum absit, quin immortale hoc juris decus ad Scholam remittant, sophismata scilicet ut melius edoceatur logica. Franciscus Hottomannus 4. *obs.* 26. ait in l. 30. de *R. I.* ponendâ, impegisse Tribonianum in fallaciam à dicto secundum quid ad dictum simpliciter: simpliciter dixisse: *Nuptias non concubitus sed consensus facit.*: cum debuisset dicere: *Nuptias in muliere domum ducta consensus facit.* Hunc sequuntur Joh. Neldelius. Pet. Fab. Bronch. & alii, Textu moventur in l. *si uxor.* §. *si min.* ff. ad leg. *Iul. de adulter.* l. *quæsitum* ff. de spons. l. *hæc conditio.* de Cond. & demonst. l. *si ut certo* §. *interdum.* ff. *Commod.* l. *dotis promissio* l. *cum post.* §. *in domum* ff. de jure dot. l. 24. C. de Nupt. l. 5. l. 6. de Rit. nupt. l. 32. §. *similiter de donat. inter vir. & uxor.* l. 8. C. de donat. ante nupt. At hæc tanta non sunt, ut exinde Tribonianus, sophismatis neglecti & erroris insimulandus, clarissimusq; textus in l. 30. reformandus sit. Mihi certè horû non pauca pro mea sententia facere, cætera facillimâ operâ dilui posse, contra nihil in jure nostro apertum esse videtur, si non hoc tot tamq; expressis locis firmatum axioma: *Nuptias solus facit consensus.* Si quid autoritas ad rem *JCtorum*, ad stipulãtur nobis Donellus lib. 13. *Comment.* cap. 20. ubi rubrica est: *inter quos nuptiæ contrahi possunt, inter eos solo consensu constare.* & n. 10. circa medium: *manet ergo quod proposui, nuptias ut aliam quamlibet societatem solo consensu constare,* add. *Cuj. par. ff. & C. de Nupt.* Duarenus ad tit. *solutio matrimonii* cap. d. nupt. q. 2. Sand. in decis. lib. 1. tit. 2. defin. 1. ibiq; Steph. de Malecot. tract. de nupt. & Alberic. Gentil. lib. 2. de nupt. c. 5. Anton. Fab. lib. 1. *Jurisp. Papin.* cap. 5. *Arum. disp.* 15. Giphon. ad *Inst. de nupt.* Borch. de gradibus pag. 82. Hahn. ad *Wesenbec. de nupt.* n. 5. Iohan. Eichel. ad tit. d. *R. I.* pag. mihi 79. Ernest. *Cotbman. vol. 1. cons.* 77. & vol. 1. & cons. 10. ubi se disputationib. suis perperam dissentientem

Hottom.

Hottom. refutasse ait, *jung. Gail. lib. 2. obs. 80. n. 4. Jacob. Gotf. de reg. jur. ad l. 30.* Quinimo non tantum consensus nuptias facit expressus, coram testib. amicis ut in hac lege nostra 22. vel vicinis uti in *l. si vicinis 9. C. de nupt. declaratus*, sed & tacitus. Ex diuturna etenim cohabitatione matrimonium præsumitur, filiiq; æstimantur legitimi *textus in l. in libera 24. ff. de Rit. nupt. Nov. 78. cap. 4. Curt. jun. consil. 52. coll. 1. Menoch. de præsump. lib. 3. præsumpt. I. n. 12. & lib. 6. præf. 54. n. 20. Fach. lib. 3. controuv. 35. ubi quinq; adfert. argumenta Rittershus. ad Nov. part. 4. c. 1. n. 10. Bach. ad Wesenbec. de spons. & ritu nupt.* Antiquo Romanorum jure uxorem etiam annuâ cohabitatione quasi tacitè consentientem usucaptam constat: & ipse Hottomannus in Comment. ad ll. 12. tabb testis est. Sanè ad probationem multum fecisse deductionem illam, ideoque sæpissime, ubi de perfectarum nuptiarum tempore quæstio incidit, in jure decisionem ex deductione petitam fuisse non inficior. At aliud est probatio, & aliud res quæ probatur. Unde quemadmodum notorium probatione haud indiget, ita si de consensu in nuptiis quoque modo constet, de aliis non est quod simus solliciti, sive ea ad probationem faciant, sive ad faustum omen, sive aliò. Hanc quam descripsi deductionem uti olim necessariam fuisse, ita nunc in locum ejus successisse quidam putant benedictionem sacerdotalem, æquè necessariam. Sed

Axioma III.

Nec Sacerdotali opus est benedictione ad substantiam matrimonii.

Exegetis.

Substantiâ matrimonii nihil mutare à sacerdote sed solo absolvi consensu, ex l. nostra 22 & superius adductis, meridiano clarius jubare elucere quis non videt? *καμινῆ διαθεσῆ*

affectione conjugali: Solo affectu: Consensu fieri nuptias in Inst. pandect. Codic: & Novellis sæpissimè legitur; at benedictionis sacerdotalis mentio apparet nusquam. Unde Joan. à Sand. decis. Fris. lib. 2. def. 1. tit. 1. Ritus ejus observatio nusquam in jure Romano vel Justiniano præcipitur & Rittershus. ad Nov. p. 4. c. 1. n. 18. De benedictionibus illis soleo mirari tantum silentium apud Justinianum alioquin religiosissimū Princip. Hottomanus tamen, quem sequi videtur Gotfr. ad l. 24. C. de Nupt. vocabulo festivitatis benedictionē Sacerdotis significari putat. Sat temere. Res juri civili incognita: quamvis gentibus & Dei populo in vet. fœdere, primitivæq; Ecclesiæ ritum hunc placuisse probat Selden: & Rittershus. d. l. Cujacus ad rubri. & cap. 1. extr. de spons. Ego id ita accipiendum duco ne conjugalis fœderis firmitatem ex hoc ritu sæpe adhibito, sæpe neglecto pendere credamus. De jure Canonico major videtur necessitas Jonston. in hist. civili & Eccles. sub Antonio Philosopho à Sotero Fundano Episcopo Romano circiter añum Ch. 173. qui vixit, primo hanc benedictionem statutam tradit, quod à posterioribus sæpiuscule repetitum docet jus Canon. c. 2. caus. 30. q. 5. caus. 27. q. 2. c. 50. c. nulli 35. q. 2. c. ult. dist. 23. c. vir aut. de secund. nupt. Sed neq; hoc jure præcisam illam hierologix necessitatē præceptam esse, mihi quidem persuadet c. licet extr. de spons. c. tua 26. extr. de spons. c. nostrates 3. caus. 30. q. 5. cap. veniens 15. extr. de spons. cap. ad id 21. ext. eod. Confirmat hanc meam sententiam Anton. Perez. Antecess. Lovanien. clariss. in prælect. Cod. ad tit. de nupt. n. 12. ubi ait: præmittuntur quidem in Ecclesia banna id est proclamationes, ut detegantur si qua forent impedimenta: subsequuntur oblatio sacra, benedictio sacerdotalis, & aliæ cõsuetæ ceremoniæ, ut matrimonium ritè contractum esse omnibus innotescat, non tamen si omissæ sint, matrimonium dissolvitur, vel imperfectum censeripotest. Sanchez. de matr. lib. 3. c. 5. Sunt enim solennitates ejusmodi

modi ad honestatem non ad necessitatē, allegat etiam Aug. Bart. in collect. D.D. ad declarat. concil. Trid. c. 1. n. 45. Nec conciliū Tridentinum aliud quicquam velle multi testantur. Sed quid de consuetudine, statutis & moribus hujus temporis? vulgus ubi hunc ritum adhiberi quotidie, aut statutum, fortè etiam pœnaliter eum præcipere cernit, laudabili hac ommissa re, ætatum plane imperfectum esse crepat. Pessimè. Alia est consuetudo & statutum pium hunc ritum honestè adhibendi, alia omisso hoc matrimonium irritum, illegitimum, nullum, pronunciandi. Prius genus passim videas: posterius non æquè. Hoc ubi optimè explicavit Joh. à Sand. in decis. Fris. lib. 2. tit. 1. def. 1. id: (ait) facit ad interpretationem placiti Frisici l. 1. ord. tit. 1. §. 11. quo omnes Matrimonium contrahentes, jubentur post trinam promulgationem, tribus diebus Dominicis in Ecclesia factam, illud solenniter coram Ecclesia confirmare; quæ solennisatio si facta non sit, non idcirco Matrimonium pronunciatum irritum, sed facientes tantum mulentur pecuniâ, & ita judicatum refert anno 1614. 27. Octob. in causa Dauve van Epema impetrant Ulck Ebes & Eetz Claes gedaegde & anno 1615. 15. Jun. in causa Otto Otttes impetrant Tryn Claes gedaegde & anno 1616. in causa Ryck Lammers appellante & hæredum van Tryn Reyne geappellerde, In Gallia etiam supremo Parisiensi Senatu liberos eorum qui longo tempore una vixerunt, ut conjuges, absque hac solennitate Ecclesiastica judicatos fuisse legitimos, docet Lud. Charondas in memorab. Verb. enfans quem refert Sand. Nec alienum oportet esse jus Suecicum: cum Joan. Loccen in Syn. juris ad leges Suecicas accom. ex ipsis Suecanis Legibus adductis ad id, hierologiam referat inter ritus ad argumentum & ornamentum spectantes. De Germaniæ nostræ praxi sic ait Excellentiss. Antecess. Helmstad. Hahn. in observ. theo. pract. p. 2. p. 150. p. 1. p. 108. Equidem negari non potest eam

(benedictionem Sacerdotalem) *requiri hodie ex Ordinatio Ecclesiasticis ut testimonium publicum legitime contracti matrimonii, attamen aliud est probatio rei, aliud res probata sui natura subsistens: & lex Ecclesiae eam imperat saltem ut solennitatem, ut necessarium requisitum ad subiectum, non ut sit de essentia & ita respondit facultas 1630. 8. Octobr. Luberto Edzard. So kan vnd mag dem allen nach mehr erwchnte beywohning für Gott nicht anders dann eine beständige Ehe gehalten werden. Idem sentit Carpz. Jurp. for. p. 3. const. 14. def. 12. ubi hæc sunt verbz. Etenim quia solus consensus, ne dum carnali accedente copula, matrimonium constituit ejusque est anima c. tua extr. de spons. l. 30. de reg. jur. & essentia integralis matrimonii Raph. Fulgos in l. 5. C. de bonis quæ lib. Panormit. p. 1. consil. 1. n. 2. Bartol. Socin. consil. 28. n. 28. utiq; filium post ejusmodi sponsalia (clandestina) natum, non minus videri legitimum, quam si matrimonium in conspectu Ecclesiae consummatum esset, & ad hæc hanc sententiam anno 1633. à Scabinis latam subjicit. Hat ein junger Gesell Sempronius so keine Eltern gehabt / sich mit einer Wittibe in ein heimliches Ehegelübnuß eingelassen und dieselbe alsbald fleischlich erkand vnd geschwängert / in massen sie dann ein Kind zur Welt geboren. Ob nun wohl gedachter Sempronius ehe vnd zuvorn öffentliche Sponsalia vorgegangen vnd die Ehe durch Priesterliche copulation vollzogen worden / todes verfahren / da aber dannoch die geschwängerte Wittibe / daß ihr die Ehe versprochen worden / darthun und erweisen möchte. So wird das von ihr gezeugte Kind für ein ehelichs Kind gehalten vnd zu des Vattern Sempronii verlassenschaft / als ein rechter Erbe billig zugelassen B. R. B. Cui etiam nec quicquam contrariatur quod ab eodem Jurisp. Eccles. lib. 2. tit. 8. def. 142. ponitur. Idem docuit Hart. Pistor. obs. 83. n. 8. Melchior Kling in tract. de matrim. cap. de inutil. nupt. tradit omitti posse talem ritum si nobilis ignobilem ducat, vel alter contrahentium senex sit, quem puderet solennitatis. Ante omnia autem audiendus Ernestus Cothman,*

man, benedictionem illam ut de substantia requirentes, apertæ impietatis insimulans : Verba ejus in consiliis toti Germaniæ summè approbatis hæc sunt : *Prima quaestio quæ cæteris facilior, ex eo tantum dubia redditur, quod nonnulli ad veri matrimonii substantiam Sacerdotis benedictionem publicè in æde sacra factam intervenire velint (vide alleg.) sed hanc sententiam responso decimo multis argumentis improbavi, & Piam, Juridicam & veram non esse demonstravi vol. 1. conf. 78. num. 5.* Quod juri divino consentire monstrat num. 7. per *Deut. 22. vers. 23. Matth. 1. vers. 18. & seqq.* Canonibus & decretalibus Pontificum. n. 8. Plerisque Theologis num. 9. Tandem n. 12. ait : *præterea hisce omnibus mores nostri & Ecclesiarum & consistoriorum omnium consensus accedit.* add. *conf. 10. vol. 1.* ubi hæc amplissimè exponit ac simul Leonis, Alexii ac Comeni constitutiones (si quæ videntur contrariæ) uti nec isto nec nostro tempore vim legis habentes, nihil hic negotii faceffere, fusè demonstrat. Plurima quæ possent hic præter hæc cumulari, nec temporis, nec pagellæ patitur ratio, nec opus esse duco. Id *παρηγοῦς* monitum saltem volo, sub confœderati Belgii piissimis magistratibus, simplicitatem juris naturalis & divini in societatibus conjugalibus receptissimam esse, maximè si Frisios adeas. A quo etiam non aliena manu ductio Palatina ad jus matrimoniale, non quidem promulgata, sed tacito consensu Sereniss. Princ. jam ultra sæculum auctoritatis non nihil naçta. Accedunt aliorum PP. ordinationes. Ego Hugonis Donelli in *comment. 13. cap. 20. circa medium expressis* his, desino verbis ; Res eo deducitur, ut certo constet, quod propofui, nuptias ut aliam societatem omnem, solo consensu contrahi.

MEDI-

MEDITATIO QUINTA.

Ad Novell. 117.

Ubi

De causis ex jure Justiniano novissimo
divortiorum

Axioma I.

Omnes divortiorum causæ novella
hac continentur.

Exegetis.

Nihil in rebus mortalium perinde venerandum est ac
matrimonium *Novell. 140. prin.* communicationem
divini & humani juris *l. 1. ff. Rerum amota. l. 1. ff. de*
R.N. & individua vitæ consuetudinem continens §. 1. Inst.
& Patr. potest. Unde uxor socia rei honorariæ atque divinæ
domus suscipi perhibetur. *in l. advers. 4. C. de Crim. expil. he-*
red. Sæpiusculè tamen fit, ut præter spem & votum contra-
hentium, consuetudo hæc dividatur etiam ante vitæ termi-
num. Hinc tot tamque variæ jure nostro de divorciis bonâ
malâque gratiâ constitutiones. De Jure ff. fiebant divortia
ob varias & leves causas, etiam extra judicium, adhibitis ta-
men 7. testibus *l. 9. ff. d. divor. & repud.* Jure Cod. *in l. con-*
sensu 8. §. vir quoque 3. constitutum à Theodosio ut maritus
possit repudiare uxorem ob 14. causas, ut, 1. adulterium.
2. veneficium. 3. sepulchrum violatum. 4. plagium. 5. ho-
micidium. 6. sacrilegium. 7. latrocinium, 8. adfectatio-
nem convivii. 9. abnoctationem. 10. frequentationem
ludorum

ludorum. 11. insidias vitæ structas marito. 12. læsam ma-
 iestatem. 13. falsum. 14. violentas manus: quibus Justi-
 nianus post addidit. 15. abortum. 16. ingressum cum vi-
 ris in lavacrum. 17. tractationem de secundis nuptiis viro
 vivo *l. jubemus. 11. C. de Nupt.* Uxor maritum ob 13. causas
 ex *d. l. 8. repudiabat* 1. ob adulterium. 2. homicidium. 3.
 veneficium. 4. læsam maiestatem vel seditionem. 5. fal-
 sum. 6. sepulchrum violatum. 7. sacrilegium. 8. lenoci-
 nium. 9. abigeatum. 10. plagium. 11. luxuriam. 12. in-
 sidias vitæ. 13. malam tractationem. Super his causis Im-
 perator dedit etiam quidem *Novell. 22. cap. 16.* Sed tandem
 hac *Novella 117. cap. quia verò 8. & sequent.* rejectis indignis,
 constituit, ut nullæ ex anterioribus. 11. ampliùs valeant cau-
 sæ, quam quæ inibi retentæ & expressæ sunt. Ex 17. autem
 supra numeratis, ex quibus uxor repudiabatur, causis, reti-
 nuit tantum has. 7. 1. Si maiestatis rea, aut saltem criminis
 istius conscia fuerit uxor, nec id indicârit. 2. Et adultera.
 3. Si quolibet modo vitæ Viri fuerit insidiata, aut alios cri-
 men hoc meditantes sciens, viro non indicaverit. 4. Si cum
 viris extraneis nolente marito convivatur, aut 5. lavet. 6.
 Si nolente marito foris abnoctet, nisi sit apud parentes, aut à
 marito expulsa. 7. Si Circensibus (equestribus conflicti-
 bus vid. *l. 2. C. de spect. & sceni.*) theatrorum vel amphithea-
 trorum ludibus, nolente vel ignorante, marito, intersit.
 Hæc de viri causis. Mulieri ad repudiandum virum ex 13.
 superioribus, causæ reservatæ tantum tres, quibus aliæ tres
 accessere à Justineano *cap. causas 9. d. Nov. 117.* Sunt autem
 1. Crimen læsæ maiestatis illiusque reticentia. 2. Si vir
 uxoris vitæ insidietur, vel cum ab alio id intentatur, re-
 ticet aut non ulciscitur. 3. Cum insidiatur castitati ejus,
 & aliis eam adulterandam tentat tradere. 4. Si vir de
 adulterio inscripserit uxorem, & adulterium non proba-
 verit

verit. 5. Si maritus domi suæ in contemptum uxoris cum
 aliis mulieribus consuescat. 6. si maritus in alia domo, in
 eadem civitate, aliam sæpe visitans mulierem, aliquoties ad-
 monitus à parentibus, vel suis vel Uxoris, abstinere ab eâ-
 dem nolit. Atque hæ unicujusq; partis propriæ sunt causæ.
 Subjiciuntur *in cap. 12. ejusd. Novell. 117.* 3. communes ex
 anterioribus etiam constitutionibus approbatæ. 1. Ingres-
 sus monasterii, desiderio sanctioris vitæ. 2. Impotentia coë-
 undi: ut si quis olim biennio, *l. pen. C. de Repud.* nunc trien-
 nio integro, officio conjugali fungi non possit. *Novell. 22.*
cap. distrab. itaque. Pontifex. duos tantum menses præfigit
 huic querelæ instituendæ, quod brevi hoc vitium animad-
 verti possit *cap. 1. Extr. de frig. & malef.* Licet autem *d. cap.*
12. de muliere non loquatur; in eadem tamen, si nimis arcta
 sit, ob identitatem rationis, idem statuendum cum glossa ju-
 dico. 3. Captivitas. Hæc tamen non absolutè solvebat ma-
 trimonium. Quamdiu enim certò de vita captivi adhuc con-
 stabat, vel si planè nihil certi de ea erat, intra lustrum ad alia
 vota convolare nequibat qui manserat. *Novell. 22. cap. 7.*
 Reversò captivò; novo consensu fiebat redintegratio. Nam
 non ut pater filium, maritus jure postliminii recipiebat uxo-
 rem *l. non ut à patre 8. l. cum divin. 14. §. 1. ff. d. captivis &*
postlimin. revers. Præter has hæc *Novell. contentas, jure ci-*
vili divort. causæ non dantur d. cap. 8. Uti enim anteriores
 constitutiones huic omnes cedunt, ita posteriores *Nov. 123.*
cap. spons. & seq. Novell. 127. cap. quia vero & Novell. 134.
cap. quia vero. ad confirmationem ejusdem pertinent. Quod
 tamen dubium valde reddit *Novell. 140.* Quæ mutuo ex
 consensu permiffa antea divortia *l. 60. ff. d. donat. inter vir. &*
uxor. l. 9. C. de repudiis Novell. 22. cap. 4. (sed abrogata per
cap. 16. hujus Novell. 117.) restituere & d. l. 60. l. 9. & Novell.
22. reductis, hoc caput decimum Novell. 171. rursus abro-
 gare

gare videtur, quod placet Gothof. ad *d. cap. 10. & Nov. 140.* cujus rubrica est : *ut consensu matrimonium solvi possit.* At Perperam illam constitutionem inter Novellas Justiniani relatam, cum sit Justinii secundi, filii Justiniani adoptivi, successoris & è sorore nepotis, observari potest exinde ; quod inter cæteras ejusdem Justinii constitutiones secundum natura sit locum. Has autem, uti aliâs, ante & post Justinianum (quibus colligendis summa cum utilitate Cujacius, Sichard. Pithæus studuere) confectas, nullum nunc robur obtinere expeditum est.

Axioma I I.

Causæ hæ Justinianæ Juri Canonico displicent, & moribus.

Exegetis.

BREVISSIMÈ sic per transennam quasi indigitatis juris civilis divortiorum causis, summò etiam digito jus tangendum videtur recentius. Alia enim illius circa hanc materiam facies, sive Pontificium spectes jus, suis locis usitatum : seu reformatorum consistoria lustres. De Jure Canon (quod hoc in divisionis puncto etiam amplectuntur Reformati) divortium vel est thori & mensæ, cum mutua conservatio conjugalis ad tempus vel perpetuò interdicitur ; *cap. dixit domin. 2. caus. 32. quest. 1.* quo casu non datur potestas ad secunda vota transeundi, vel vinculi matrimonialis, cum matrimonium planè rescinditur quoad substantiam & in perpetuum. Quod de jure Can. contingit si alter infidelium ad vitam Catholicam convertitur, alterò sine scandalo cohabitare nolente *cap. gaudemus 8. & ibi DD. & cap. quanto 7. Extr. d. divortiiis.* Sic & propter frigiditatē & impotentiam ar tenu-

ptialem *cap. 1. & toto tit. Extr. de frig. & malef.* Item ob religionem, si ante concubitum alter velit Monasterium ingredi *cap. 2. & cap. Ex pub. d. convers. conjug.* Nec non censetur matrimonium dissolubile ante baptismum, ceu inter infideles contractum *cap. 4. Extr. de divort.* Sed hisce casibus non tam divortium fieri, quam matrimonium nunquam valuisse reputatur secundum Canonistas. Separatio autem thori admittitur, & mensæ. 1. Propter adulterium alterutrius *cap. 1. Inter venien. cap. 3. Apost. caus. 32. q. 7.* licet conjux admittendi occasionem dederit *cap. 5. Extr. de divort. cap. 3. caus. 32. quest. 5. cap. 2. caus. 32. q. 7.* Non tamen attenditur hæc causa si utriusq; idem sit delictum *cap. 4. & 5. Extr. d. divort.* Si uxor non ex voto sed errore *cap. 6. caus. 34. q. 2. vel vi. cap. 4. caus. 22. quest. 5.* compressa sit, aut bonâ fide, ignorans maritum adhuc esse superstitem, nupserit alteri. *cap. 1. caus. 34. q. 1.* Item si reconciliatio intervenerit *cap. 1. 2. 3. caus. 32. quest. 1. 2.* In hæresin si alteruter labatur. *cap. 2. Extr. d. divort. cap. fin. Extr. d. convers. conjug. 3.* Obsævitiam: cum alter vitæ alterius veneno, gladio, fustibusve insidiatur *cap. 1. & 2. Extr. d. divort. cap. 1. extr. ut lite non contest. cap. 3. d. Rest. spoliat. 4.* Ob sodomix crimen *cap. 2. caus. 32. quest. 7.* Videatur ante omnes Covarru. *p. 2. cap. 7. §. 4. & 5.* Sic canones volunt. *Jure autem ac merito hodie reformatæ Ecclesiæ* (verba sunt Rittershusii *diff. jur. civ. & can. lib. 2. cap. 2.*) recessere à constitutionibus illis pseudocanonum, & reprobato illo commentitio divortio thori & mensæ, redierunt ad verum divortium, quo ex jure civili; etiam in veteri Ecclesia usitato, omnino dirimitur matrimonium. Sententiam Reformatorum, de solubilitate vinculi, longâ ferie hic astruere, à scopo nostro alienum ac superfluum esse duco. Præstitere id Theologi tot Excellentissimi, quos inter, eminentissimum D. Spanhemium in *Dub. Evang. 150.* latissimè id tractantem, omnibus adversariis harpo-

hypocriticum imposuisse digitum constat. Non tamē quolibet ob causas vinculum reformati patiuntur solvi sed 1. propter adulterium. 2. malitiosam desertionem. Quod si intercedant insidiæ & inimicitia capitales, vel sævitia intolerabilis, admittitur quidem separatio; at tantum thori & mensæ, idq; sperandæ reconciliationis causâ. Hahn. *in observ. theor. pract. tit. d. divortii. n. 9.* Carpz. *Jurisp. consist. lib. 2. tit. 11. def. 189. & def. 192. & seq.* Schneidw. *tit. de nuptiis. part. de divort.* Beust. *de jure connubii part. 2.* qui hoc in reformatis consistoriis receptissimum ajunt. Huic ut tutissimæ sententiæ, & ego subscribendum esse sentio. Interim

Axioma III.

Duas istas causas apud Reformatos separationem thori & mensæ operantes, & si quæ sint æquè graves, vinculi etiam solutioni locum facere, probabile duco.

Exegetis.

ARētissimi istius connubialis vinculi laxationē, ad solius adulterii commissionem & malitiosam desertionem restringendam esse, & ante septennium (in ea, quam de nuptiis tum conscribebam disputatione) fuit mihi sententia, & nunc est; at (ut ingenuè fatear) longè jam infirmior ac olim. Cum enim studiosius inquirerem, quid rei esset, quod sacratissimus noster Imperator Justinianus, cætera impensè religiosus & Christianus, tantum in divortii à jure divino fecerit divortium, in prioris Ecclesiæ mores à nostris alienissimos incidi: unde causam ipsam volutanti diutiùs, scrupuli sub-

nati sunt, eò trahentes animum, ut præter adulterium & ma-
litiosam desertionem, etiam eas probabiles ducam, quæ no-
bis quo ad thorum approbatæ sunt, causas & si quæ ejusdem
sint conditionis. Rem ordine dicam & pro instituto brevi-
ter. Gloriosissimus salutis nostræ restaurator in Novo Fœ-
dere probatum Judæis repudiorum tollit usum, regulariter:
per modum exceptionis admittens eum in casu fornicatio-
nis. *εἰ μὴ ἔπι πορνείᾳ Matth. 19. v. 9. παρεκτός λόγος πορνείας Matth.*
5. v. 32. Hic solo in casu adulterii, in specie dicti, admittens,
cæterum omnia exclusæ esse divortia, recepta est sententia
quæ mihi dubia, ut dixi, fit.

I. Propter vocabulum *Matth. 5.* Et quisquis di-
missam duxerit. Salvator ergò loquitur (utcunque
accipias vocabulum *πορνείας*) de tali casu, ubi pars nocens po-
terat per magistratum manere superstes. At adulterium (ut
nunc nihil de legibus Romanis, per quas id à non paucis tum
etiam capitale fuisse fertur *per S. item lex Julia Inst. de pub. ju-*
dicis. l. 9. C. ad l. Jul. d. adulteris dicam) tum ex lege & mori-
bus apud Judæos capitale fuisse quis dubitat? *Deut. 22. v. 22.*
Si quis concubuerit cum alterius uxore, morte punitur, tam a-
dulter, quam adultera, ut, tollas malum è medio tui. Levit. 20.
v. 10. Si quis adulteravit alteri uxorem morte moriatur tam
ipse quam adultera. Si ergo Salvator noster remissionem ca-
pitalis pœnæ non approbavit, aut parvi fecit (quod Samosa-
teniani hîc urgent) locutus est de fornicatione non capitali,
& sic etiam non de adulterio.

II. Memovent verba: **Initio non erat sic.** Ubi
Salvator primævam legem revocat quæ ob *συληροκαρδίαν* Ju-
dæorum cessaverat. Ea autem quæ erit? Nisi lex naturalis,
non quidem leves Judæorum causas, sed tamen eas admit-
tens,

tens, quæ directo naturam impugnant matrimonii, etiam præter adulterium.

III. Cum Christus tentatus fuerit hac quæstione, illo tempore, quo Hillelianorum secta quasvis levissimas divortii causas admitteret, quibus Sammæani contradicebant, solam turpitudinem obtendentes, tantò probabilius est in terminis Hillelianorum opinionem tum receptiorem damnatam esse, quanto vocabulum fornicationis & prægnantius, & quotidianæ istius temporis quæstioni aptius fuit.

IV. Non est probabile tanti momenti mutationem & restrictionem maximæ istius temporis circa divortia laxitatis, generali & homonymo vocabulo (in quo maximi viri differunt, imò quod in sacra Scriptura generalem turpitudinem etiam Idololatricam denotat frequentissimè) exprimi.

V. Theod. Beza fatetur Dominum nostrum nil extra casum propositum determinasse, Beza *de divortis pag. mihi 217.* casum autem Domino propositum de levibus Judæorum causis magnus, quem ante laudavi, ait Theologus *dub. 148. n. 10.* Imò ipsius Beza *pag. 180.* hæc sunt verba: *nam neque de adulterio Pharisei quæsi verunt, neque propriè respondendum fuit Christo, applicanda est enim responsio ad interrogationem. Rogatus autem fuit Christus, non an aliquam ob causam veluti ob adulterium licuerit divortium; sed an ob quamvis causam in foro conscientie concedatur.* An non ergo omnibus his simul consideratis fornicationis vocabulum, levissimis oppositum causis, graves non excludere est probabile?

VI. Si Christus perfectam legem tulit adulterium includentem, cæteras omnes causas excludentè, ut statui assolet: jam ipsa etiam malitiosa desertio excludetur, de qua Paul. *I Corinth. 7.* Siquidem eo casu nec Angelus, nec homo quicquam addere posset novi, Beza *pag. 178.* At Paulus hanc novam

vam

vam causam addit, quod grave dubium appellat magnus Spanheim. *dub.* 147. *sub fin.* Responderi solet, Christum de activo. Paulum de passivo; Christum de voluntario, Paulum de necessario (tempore Christi forte inusitato) locutum fuisse divortio. Imò divortia ut appelles, nihil mihi hic interesse videtur. Admissis omnibus distinctionibus, manere constat: Dominum nec omnia divortiorum genera, nec omnes causarum species complexum respondisse; quosdam casus indeterminatos reliquisse.

VII. Admissam tamen malitiosam desertionem certè nec homo extra casum Apostoli extendet, nec Angelus, Beza *d. pag.* 178. Unde & desertio intelligenda infidelis alicujus non quæ forte fit ob morositatem fidelis conjugis, aut in pari conjugio Bez. *pag.* 233. Sed neque hic ab extensiva interpretatione sibi temperant alii Theologi. Unde hoc quotidie ad ejusdem religionis homines porrigi docet Carpz. *Jurisp. consistit. lib.* 3. *tit.* 5. *defin.* 86. *num.* 15. ubi communem Theologorum allegat sententiam & præjudicia.

Probabile igitur est Theologorum nostrorum extensionem non esse exclusam à Divo Paulo: Pauli à Christo. Et matrimonium, propter impotentiam alterutrius, quoad vinculum dissolvi moribus nostris convenit Carpz. *Jurisp. Consist. lib.* 2. *tit.* 11. *def.* 200. & *seq.* Et ob stuprum ante matrimonium commissum dissolutio fit, patente stupratæ ejusque marito ad alia vota aditu, Carpz. *de tit.* 11. *decis.* 193. Quæ an non etiam quodammodo divortii nomine veniant, ambigo. His probè attentis; dubito an non solos à Christo & Paulo positos casus vinculum matrimonii dissolvere verbis statuamus, facto ipso, ipsorum extensionem casuum & similes probemus?

VIII. Graves causæ, ut insidiæ vitæ veneno gladiove stru-
ctæ,

etæ, homicidia & similia ex ipsorum Theologorum sententiâ separationem dant etiam ipso jure, à toto genere humano; sed si superstes forte manserit delinquens, non à conjugè: & quidem ob hanc rationem: quia delictum non est in matrimonium directò commissum. Hoc ipso fateri videntur, si aliud grave delictum directò sit contra matrimonium, admittendos etiam alios casus. Hoccine est ab additione homines & Angelos arcere?

IX. Paria sunt discedere & minis aut vi alium aliò abigere, Beza pag. 229. Ubi ergo nunquam securus poterit esse conjunx de vita, nec huic malo remedium quæri, pars nocens pro desertrice, & sic etiam alia præter Christi & Pauli causam sufficiens, ipso Bezâ teste, habebitur.

X. Urget mere restrictionis absurditas: siquidem præsentia quandoque plus offendiculi, plus periculi & molestiæ potest creare animæ ac conscientiæ, sine spe remedii aut resipiscentiæ, quam desertio.

XI. Accedit saniorum gentium usus, qui etiam cum naturali ratione convenire, videtur. Si enim naturalis æquitatis est, ut frustra alleget & ab adversario servari petat contractum is, qui eum non servavit ipse, ut dicitur *in l. 21. C. de transact.* Tum etiam certè conjunx nocens indissolubilitatem, ut effectum matrimonii, allegabit frustra, frustra promissis, fortè coram facie Ecclesiæ publicè factis stare petet, cum ipsa contra naturam matrimonii agat, ipsa à sua parte factis promissis satisfacere recuset. Contra naturam conventionis mutuæ & συναλλάγματι est, ut pars vinculum, quod ipsa contempsit, rupit, ad adstringendum aliam usurpet. Nullam æquius edictum est quam ut quod quisque juris in alium usurpaverit, hoc utatur ipse. Si ergo Vir compedes societatis conjugalis abjecerit, quo modo tenebitur uxor? & vice versa.

XII. Accedunt per tot centenos annos, à tot tamque piis

H

Impe-

Imperatoribus, inter tot consilia, inter anxiam religionis sollicitudinem, innumeris patribus consentientibus, aut saltem adversa non docentibus, datæ, observatæ leges. Qui Impp. in hac causa sacra suos etiam adhibuisse Theologos censendi: quod argumentum amplissimè tractat Selden. *de uxore Hebr. sub finem.* Hæc obiter notata sunt quæ mihi probabile faciunt, præter adulterium & malitiosam desertionem, duas istas superiores vel similes causas posse tales induere qualitates, ut matrimonii etiam exinde dissolvatur vinculum. Quod ipsum & magni nominis Theologos & JCos sine ullâ heterodoxiæ nota sentire, ab ipsis etiam quandoque *Pontificibus* approbatum fuisse video.

MEDITATIO VI. ad Cap. 6.

1. Feudor.

§. 1.

Quin etiam si quis eo tenore feudum acceperit, ut ejus descendentes, masculi & foeminae id retinere possint: relicto masculo, ulterius foeminae non admittuntur.

Exegesis.

Rita est ad hunc textum quæstio, an foemina illa, quæ ratione investituræ (foeminas aliàs regulariter in feuda non succedere tralatitium est) successura fuerat, in feudo à masculo, cujus potiores sunt partes exclusa, si masculus is postea moriatur, neque alius sit qui foeminae obster, tum ad feudi successionem admittatur? Communissima DD. sententia est foeminam semel exclusam
semper

semper esse exclusam. Atque ita in Camera Imperiali & aliis
 iudicatum esse Prisci testantur & Neoterici infiniti ; inter hos
 Geil. 2. obs. 148. Myns. 5. obs. 74. ubi ferè piaculum , ait , ab hac
 sententia recedere. Tilmann. decis. Cameral. 15. n. 9. & 2. decis. Came-
 ral. 43. n. 2. facit ad prædicta Auctor præjudiciorum Cameral.
 sub rubrica *feudum*, v. 7. Scip. decis. Spirens. 155. in fin. Casp. Klock.
 vot. Cameral. 138. n. 14. Omnes Cameralium rerum observato-
 res accuratissimi, quibus accedit Carpz. disp. feud. 5. obs. 57. Ro-
 senth. de feudis cap. 7. concl. 44. n. 13. ibique alii plurimi. Quo-
 niam tamen non pauci id quoad veritatem theoreticam ne-
 gatum eunt , dilucidis argumentis sententiam in foris rece-
 ptam juris etiam rationibus convenire probabo.

Primò quidem , omnium firmissimum hujus rei funda-
 mentum in c. 6. n. positum puto. Relictò masculò foemi-
 næ non admittuntur. Quid clarius ? At excipi solet ;
 nisi masculus ipse etiam decessat, & sic dicendum sit foeminam
 ab actu succedendi, non excludi à jure. Replico

I. Non admittendam fictitiam distinctionem quam nullus
 cantat textus l. 8. ff. de publ. in rem actione. Hæc autem nullo in textu
 exprimitur.

II. Tum & utrumque distinctionis membrum respuit textus.
 Actualis enim successio adimitur, concurrente masculo , omnibus id
 dantibus adversariis. Potentia autem succedendi apertè tollitur per
 vocabula : *Fœmina ulterius non admittitur.* Si autem dece-
 dente masculo locus rursus pateret Fœminæ , tum admitteretur ea
 ulterius , contra textum expressum. Atque hæc textus explicatio uti
 clarissima est , ita etiam in casu obscuritatis tenenda esset ob obtentam
 in foro receptionem arg. l. 34. ff. de R. l. ibi *semper sequendum quod in
 Regione frequentatur.*

Secundò, firmatur hæc sententia hæc ratione: quod qui feudum
 adquisivit pro se & descendantibus suis masculis & foeminis, censeatur
 potissimum prospexisse descendantibus suis: At foemina in casu nostro
 non ascendenti sed fratri succederet.

Tertid, jus semel extinctum reviviscere non potest l. 3. §. si
 capite

capite ff. de Operis Libertorum l. in rem actio ff. de R. V. L. Item si ex eod. §. Arbor ff. de adq. Rer. domin. l. Inter stipulationem §. faciam ff. d. Verb. Oblig. Jus autem fœminæ extinctum esse superius manifestissimum feci.

Quartò, fœmina per statutum exclusa semel per Masculum à bonis allodialibus, perpetuò communiter censetur exclusa, Gail. 2. obs. 148. n. 4. Multo magis in feudalibus, à quibus per regulam arcetur.

Quintò, natura feudorum est, ut Fœminæ non succedant c. 1. §. fin. de success. feudor. etsi feuda pro se & hæredibus suis accepta sint. d. §. fin. & c. 1. §. hoc autem notandum, de His qui feud. dare possunt. textus. in cap. 1. §. profectò de lege Conradi.

Natura ergò feudorum minus lædetur interpretatione nostrâ excludente, quæ idè & probanda potiùs, quam alia, quæ contra naturam feudorum admittit fœminas. Quod mihi ad veritatem theoreticam stabiliendam sufficere videtur. Sic Domino ergò feudum hoc fiet apertum, quod Carpz. d. l. extendit ad casum, ubi qui fœminam excluserat masculus, mox post mortem patris decesserat per dict. cap. 6. §. quin etiam, juncto arg. l. 2. & 3. C. de posth. hered. Instit.

Tempus hic calamum sistens plura adducere vetat, superiora sufficere imperat.

*Tu Lector si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.*

SOLI DEO TRINO & Uni sit
Laus Honor & Gloria in Æternum.

F I N I S.

*Si qua forsan in hac Disputatione vel obscure vel ambigue
proponuntur, ea periculo Autoris explicanda & defendenda com-
mittuntur, ita sentit Heidelberga 14. Febr. 1659.*

Decanus Juridicæ Facultatis.

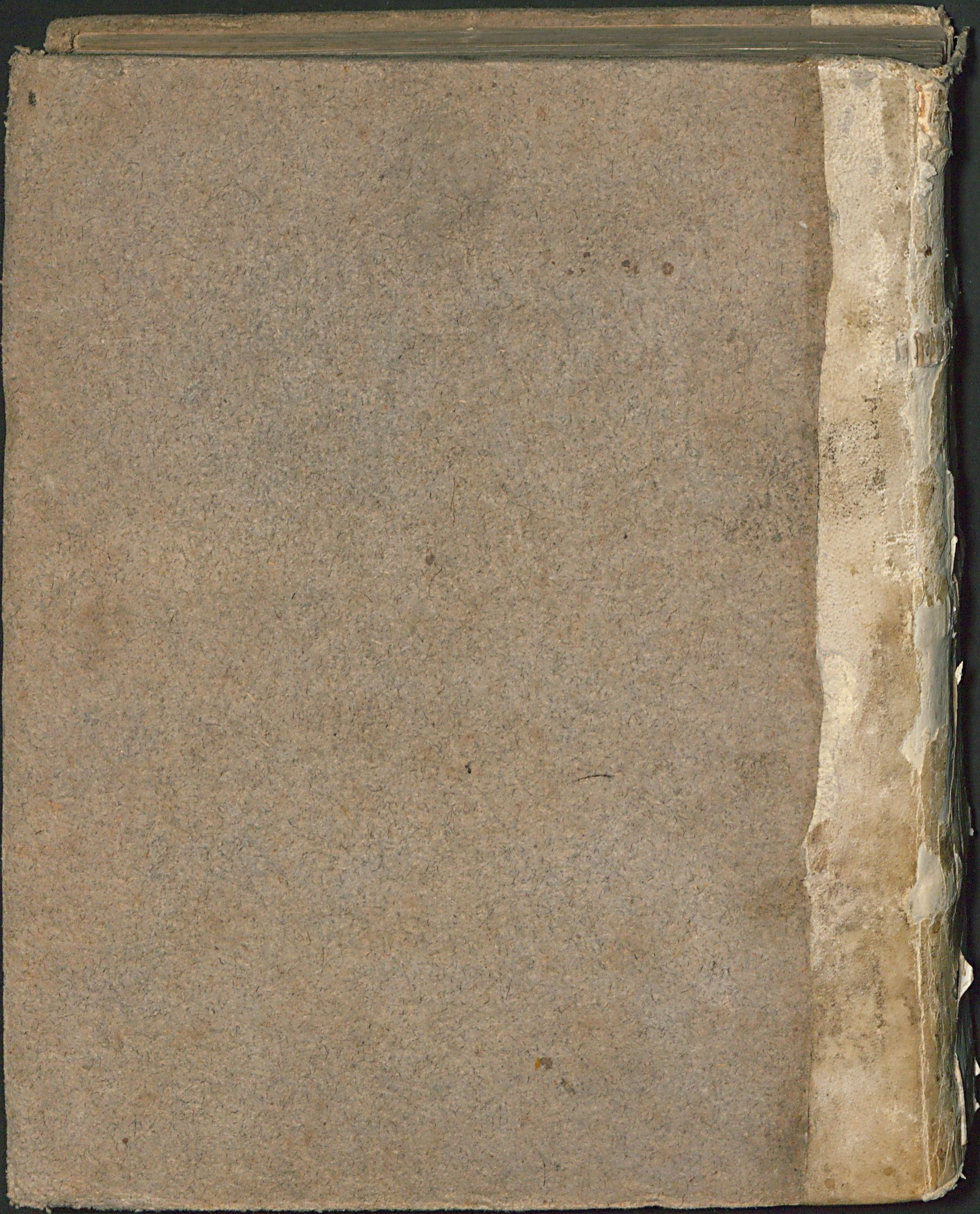
AB 153 876

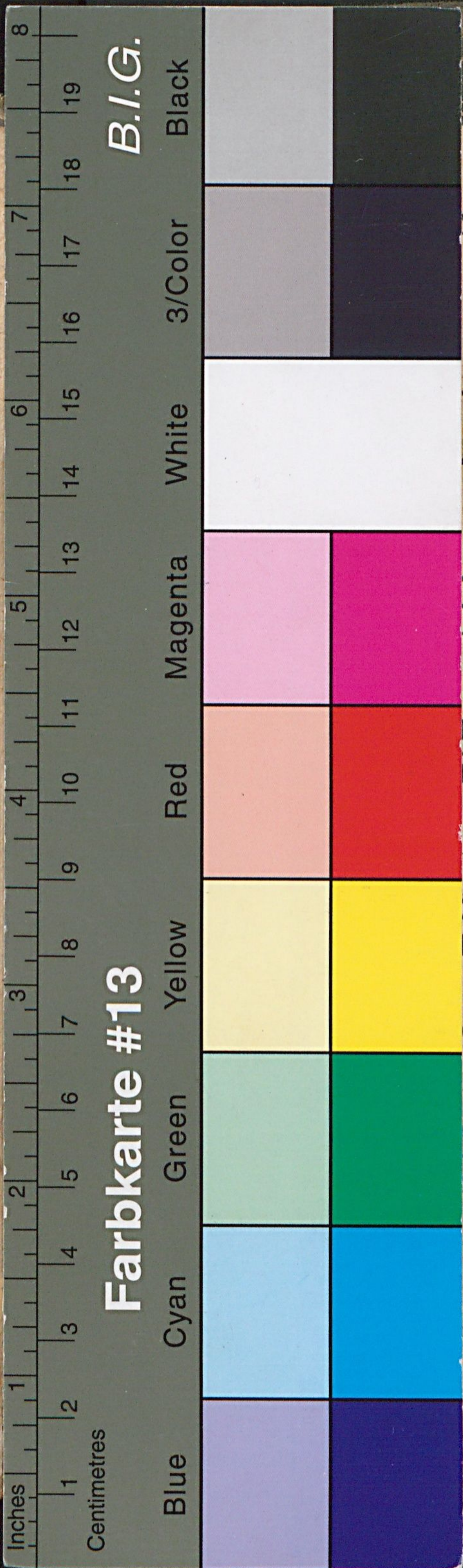
X 2615953

2

1017

B.I.G.

Farbkarte #13

2.
ATIO INAUGURALIS
EXHIBENS
RSA JURIS
EMATA
2VÆ
ANTE CHRISTO
OPT. MAX.
E PRÆSIDE.
per contraria hujus loci obser-
impetratâ dispensatione)
PRO
UTROQUE JURE PRIVILE-
ONORIBUS DOCTORALIBUS
ET DECENTER CON-
SEQUENDIS.
rum omnium Examine submittit
Martii horis locoque consuetis
NES FRIDERICUS
ANN STEINFURTO-WESTPHALUS.
(* * *)
EIDELBERGÆ
II WALTERI Acad. Typogr.
Anno clc lbc. LIX.

